

ABONAMENTUL:
 Pe un an . . . 28— Cor.
 Pe jumătate an 14—
 Pe 3 luni . . . 7—
 Pe o lună . . . 2-40
 Pentru România și
 străinătate:
 Pe un an . . . 40— franci
 Telefon
 pentru oraș și interurban
 Nr. 760.

ROMÂNUL

REDACȚIA
 și ADMINISTRATIA:
 Strada Zrinyi Nrul 1, a.
 —
 INSERTIUNILE
 se primesc la administra-
 trație.
 Multămite publice și Loc
 deschis costă șirul 20 fi.
 —
 Manuscrisurile nu se in-
 napoiază.

Turci și Maghiari

Inrudirea ca înrudirea; dar accentua-
 rea unui alt motiv pentru care, după pă-
 rerea unor luminători ai opiniei publice ma-
 ghiare, aceasta ar trebui să-și îndrepte în-
 treaga simpatie și toate urările de izbândă
 spre turci, și nu spre italieni, în conflictul
 izbucnit pentru posesiunea Tripolitaniei, —
 este o întreagă poemă! Motivul acesta este,
 după citatul pe care l-am făcut dintr'un
 maghiar, că: și izolarea de rassă și „co-
 tețul a naționalității” al turcilor, samănă
 atât de mult cu acelea ale maghiarilor, în-
 cât și prin aceasta, aceste două națiuni
 trebuie să se smită atrase una spre alta...

Minunașă apropiere! În adevăr, este
 ceva asemănare între tendința de subjugare
 din care și turcii odinioară, și unii dintre
 conducătorii năzuințelor maghiare de pe
 vremuri, și a celor de astăzi, au căutat să-și
 facă temeiul ființării și al gloriei lor... Ba
 comparația ar veni încă în defavorul oli-
 garhiei maghiare, căci turcii totuși s'au a-
 rătat mai omenoși și n'au pus în aceeași
 măsură, cum ni-se pune nouă de pildă, cu-
 țitul la gâtul naționalităților închise în „co-
 tețul” cuceririlor lor, ca să le răpească limba
 și legea. În „cotețul” cuceririlor turcești
 au stat încuiați odinioară, și timp destul
 de îndelungat, și maghiarii; li-s'a lăsat însă
 naționalitatea și credința; — tot astfel ele
 s'au lăsat bulgarilor, grecilor și altor nații
 cari au simțit mai cu apăsare, cași ma-
 ghiarii, jugul turcesc; puținii balcanici cari

au trecut la religia mahomedană s'ar pu-
 tea asemana mai mult cu acea clasă supra-
 pusă a naționalităților care și la noi, în
 țările coroanei Stului Stefan, s'a dat de
 partea apăsătorului... Și încă! În Turcia,
 sârbii sau albanezii mohamedani, sunt încă
 și astăzi, în sufletul lor, sârbi și albanezi,
 iar nu turci, — dovadă că dacă aceștia au
 văzut, firește, cu ochi buni convertirea cre-
 știnilor la mahomedanism, n'au urmărit, to-
 tuși, desnaționalizarea cu sila a naționali-
 tăților ajunse sub dependența lor.

Iată dar că următorii politicei maghiare
 care pentru cetățenii de alt neam ai acestui
 Stat plănuiesc zidire de „cotețe” alătura
 de casa în care ar avea, chipurile, dreptul
 să huzurească numai descendenții direcți
 ai hordelor asiatiche năvălite peste noi acum
 o mie de ani, — iată că până și dela turci
 ar putea să învețe ceva mai multă omenie
 decât acea pe care au uitat-o sau pe care
 n'au știut-o niciodată... Dar mai este încă
 și altceva ce ar putea să învețe, — și a-
 ceasta este ceva mult mai important, cel
 puțin pentru ei înșiși.

Să se întrebe adică puțin, — căci este
 pentru aceasta și acuma un prilej destul
 de potrivit, — să se întrebe și să se gân-
 dească anume, cam ce fel le-a priit turci-
 lor acel sistem de „cotețe” pentru naționa-
 lități, — macar și cu relativul tratament
 mai blând ce le-a impus? — „Ați subju-
 gat, ați ținut în robie popoare”, — le zic
 turcilor acești frați sau vezi maghiari despre
 cari vorbim; — „și fiindcă și noi urmărim
 să ținem popoare în robie, în chin și sub

continuă amenințare ucigașă, de-aceea ne
 simțim atrași cu deosebită simpatie față de
 voi... Dar asta însemnează ca să-i și imi-
 teze, orbește, mai departe?...

Nu văd acești oameni că, dacă turcii
 au ajuns astăzi, între altele, să se împăr-
 tășască și de bocitoarea simpatie a rudelor
 lor maghiare, de jalea și tânguirea lor ne-
 putincioasă, cauza este și că prea au tratat
 în „coteț” popoarele asupra cărora s'au în-
 cumetat să-și apese stăpânirea arogantă și
 tiranică?

Toți aceia cari au făcut, fac sau vor
 face, ca turcii, — ca turcii au s'o pățiască.
 Nu este un exemplu mai vorbitor, mai cu-
 tremurător, despre ceea ce fatalmente tre-
 buie să aibă, drept urmare, sistemul de
 dominare, de apăsare, al unui popor asupra
 altora. Forța brutală poate să triumfe une-
 ori, — triumful ei niciodată nu este sta-
 tornic. Alta se infiripează, sub provocarea
 ei crește cu timpul, mai greu sau mai ușor,
 mai cu încetul sau mai repede, dar crește
 cu siguranță, până ce devine covârșitoare,
 și o răstoarnă, o fărîmă la rândul ei...

Violența și silnicia, nasc silnicie și vio-
 lență. Alcătuirii temeinice și statornice de
 state, nu se pot așeza decât pe dreptate
 și pe omenie; iar a considera pe cei de alt
 neam și de altă limbă decât noi buni și
 vrednici numai de a popula cotețe, — acea-
 sta nu este nici dreptate nici omenie; a-
 ceasta se răsbună, — aceasta s'a răsbunat
 și se va mai răsbuna în alcătuirea artifi-
 cială și fragilă a imperiului otoman, — a-

Scrisoarea lui Firdusi

cătră șahul Mahmud

de Gheorghe Coșbuc.

(Orice reproducere oprită).

Abul Casim Mansur, cunoscut numai cu supranu-
 mele Firdusi, cel mai mare poet al literaturilor asiatice și
 un Homer al Persienilor (născut la 939 d. Hr. și mort la
 1020) a scris epopeea Cartea Regilor (Șah-nameh) care cu-
 prinde fapte istorice și legendare din 36 de secole. De tânăr
 se ocupase cu adunarea materialului; iar regele Mahmud
 l-a însărcinat oficial să scrie epopeea neamului persian,
 promițându-i câte un ban de aur pentru fiecare vers.
 Mahmud avea să dea banii din propria-i pungă (fiindcă
 era enorm de bogat și iubitor de a încuraja literatura și
 artele), dar dușmanii lui Firdusi, mai ales poeții de pe la
 curte, i-au întors mințile, așa că la plată a schimbat aurul
 în argint și în loc să dea lui Firdusi 60.000 de galbeni
 (ban de câte 12¹/₂ lei), câte erau versurile epopeei, i-a dat
 tot atâția bani de argint. Deși lucrase 80 de ani la epopee,
 în cursul vremii n'a cerut nici un ban, căci voia să aibă
 suma întreagă de odată, ca să poată face un apaduct în
 orașul său natal. Când i-a adus banii, poetul era în băe;
 indignat de purtarea regelui, el a împărțit toți banii între
 servitorii băilor și un cărciumar la care băuse un pahar
 de bere. Regele, când a auzit acest lucru, a amenințat pe
 Firdusi, că-l va strivi sub tălpile elefanților. În urmă l-a
 iertat; dar nu l-a iertat Firdusi pe rege și a scris împo-
 triva lui o satiră, care-a rămas vestită și care atâta a in-
 furiat pe rege, încât căuta acum într'adevăr, să-l strivească.
 Firdusi a fugit în Bagdad, dar nefind sigur nici aici,
 a fugit în Cuhistan. Se vede că în sfârșit s'au împăcat,
 căci aproape de moarte găsim pe poet în orașul său natal
 Tus în regatul lui Mahmud.

De-ți bați de mine joc, Alah ne-aude
 Și n'aveci bătut de el vei fi, Mahmude!
 Fiindcă porți și tu regească semn
 Și stai pe-un tron de care ești nedemn*).

Credeai că nimeni nu se va 'ncumete
 Să-ți fie-acuzator ca să te-arete
 Și n'aveci să-ți arunce-al său dispreț:
 Dar iată-mă că sunt așa 'ndrăzneț!
 De ce n'as și 'ndrăzni să fiu atare?
 Fiindcăși fi prea mic, iar tu ești mare?
 Și-aș fi un prost de rând, și-un geniu tu
 Și-un om cinstit și nobil, iar eu nu?
 Te-ascult, Mahmude, și-ți admir știința!
 Toți regii răi s'asamănă n'credința
 C'ai lor supuși o turmă sunt de robi.
 Cu toții orbi și-asemeni de neghiobi;
 Căci dac'ar fi altfel, nu se 'nțelege
 De ce-ar răbda orice le face-un rege.
 Și-așa credeai, că dacă-ți sunt supus
 Eu n'am să văd cum sunt pe cruce pus;
 Și chiar văzând, eu n'o să am tăria
 Să sbier ca să-ți arăt neomenia!
 O, șah Mahmud, de m'ai crezut un miel,
 Cumplit războiu avea-vei tu cu el,
 Căci nu-s un miel fricos, precum m'ai crede,
 Ci leu flămând ce n'pripă să repede,
 Și n'ai știut ce furii n'mine sânt,
 Ce sulți port în sprintenu-mi cuvânt,
 Ce fulger mi-e n'condeiu, și-aprins ce scapăr!
 Ei da! Tu m'ai lovit, iar eu mă apăr,
 Și-oricine vede clar că asta vreu,
 Și n'cearta asta nu-s de vină eu.
 Căci tu ai vrut să ai cu noi de furcă,
 Și dac'ai vrut să 'ncurci, acum descurecă!

Mișeii-au îndrăznit a mă huli:
 Că nu-s devot cu totul lui Ali,

Iar tu, un biet bătrân, le dai crezare.**)
 Dar iată, jur pe sceptrul tău, pe care
 Mai bine-ar fi să-l schimbi într'un ciomag,
 Mi-e drag profetul, cum și-Ali mi-e drag;
 Și-ori cât m'or fi hulind prigonitorii,
 Pe-aceștia doi, și demni și plini de gloriei,
 Fidel îi voiu iubi și-acum și n'veci.
 Tu poți să mă sugrumi, ori să mă 'nneci,
 Și poți să pui — cum cer și sicofanții,
 Sub tălpi să mă strivească elefanții:
 Și totuși sfânt pe-Ali îl voiu ținea.
 Oh, ce 'ngrijat ești de credința mea!
 Dar rogu-te, Mahmude, vezi de tine,
 De-a ta credință și de propriu-ți bine,
 Și vezi să nu te-abați din drumul viu!
 Căci mintea, cât-o ai în cap, și-o știu
 Cât firul de nisip, dar nor și-e fumul,
 Și-un biet ca tine lesne pierde drumul!
 Căci dac'a mea credință vrei s'o pui
 Cu-a ta n'cântar, atâta pot să-ți spui,
 Că știe Dumnezeu și-adună n'carte
 Scăzând oricui ce 'ntăiu și 'ntăiu împarte,***)
 Și cred că n'fața Lui când noi vom sta —
 Cu-a mea credință eu, și tu cu-a ta —
 Eu, biet cum sunt, în față-i pot protege
 Și-o sută de patroni ca tine, rege!

Și-acum, declar solemn că eu poetul
 În numele lui Mohamed profetul
 Și-al lui Ali am scris al meu poem,
 Dar nu pentru Mahmud pe care-l chem
 Și-acum și peste veci în judecată,
 Și-Alah din cer ca pe-un hain să-l bată!

ceasta se va răsbuna, întotdeauna, mai curând sau mai târziu, în orice alcătuire, în-cropită după același model, — după aceleași porniri de suflete primitive barbare și trufase.

Va să zică: nu simpatii pentru pățanii meritate ale fraților, nu căinări zadarnice și scrâșniri neputincioase, — ci învățăminte din experiența neamurilor și a veacurilor, — iată cele ce ar fi mai la locul lor în împrejurările acestea, altminteri destul de jalnice pentru firea cunoscută sentimentală a concetățenilor noștri „izolați...”

Izolată, în definitiv, este numai acela care nu știe, care nu învață, să fie sau să devie sociabil. Nu e nevoie numai decât de înrudire de sânge pentru aceasta, — dar este nevoie, e nevoie neapărată, de inimă caldă, de suflet deschis pentru dreptate, pentru frăție, de înțelegere și prețuire pentru demnitatea omenească deopotrivă a tuturor. Acestea toate sunt cele pe cari nu le-au avut turcii, și de aceea, cu tot norocul lor de odinioară în războaie, sau poate cu atât mai mult, au rămas mereu și pururea izolați în mijlocul popoarelor cu cari au venit în atingere. Și dacă pe acestea se vor încăpățina a le disprețui și alții, și a se bizui numai pe puterea brutală, care astăzi poate să fie a unuia iar mâine a altuia, — amar se va întoarce și împotriva lor mersul fatal al vremurilor.

În cotețe li-se pare îngâmfaților și amețitilor noștri „hegemoni” că ne țin astăzi pe noi, naționalitățile... Să nu uite însă că sunt cotețe în cari au tânjit și ei, — și în cari se mai pot întoarce...

Adunarea dela Timișoara

Suntem fericiți că putem să scriem aceste rânduri.

Banatul timișan, propriu zis, se compune din comitatele Timiș și Torontal. Căci partea mai mare din comitatul Caraș-Severin constituie granița de odinioară și românii de pe a-

cel teritor și astăzi se socotesc mai mult grănițeri, decât bănățeni.

Și lucru curios. Românii din comitatele Timiș și Torontal în covârșitoarea lor majoritate sunt materialicește bine situați. Se observă, ce e drept, în deceniile trecute o decadență foarte îngrijorătoare sub raportul economic. În deosebi elementul german începuse să-i străntorească rău pe români, cumpărând dela dânsii o mare parte din moșiile lor strămoșești. Această decadență materială era însoțită, ori mai bine zis, era isvorată din stricătura moravurilor. Reducerea înspăimântătoare a copiilor, depravarea vieții familiare, lipsa cinstei individuale, alcoolul și alte multe păcate se încuibaseră în mijlocul frumosului popor românesc din Banat. Intelectualii români priveau cu nespuse durere la acest declin al poporului românesc din văile și șesurile bogate ale Banatului și nu știau ce ar fi de făcut pentru oprirea lui.

În urma stărilor economice tot mai apăsătoare o mulțime de români bănățeni părăsesc vatra strămoșească și se duc în America. Nu avem la îndemână o statistică a emigraților români, totuși credem a nu ne înșela, când constatăm, că relativ din Banat au emigrat cei mai mulți români în America.

Dar să vezi minune. Românii emigrați trimit sume frumoase la cei rămași acasă. Sate întregi încep a se regenera materialicește. Cam dela începutul veacului pe întreg teritoriul bănățean se observă o reîntoarcere spre bine. Cucerirea economică a elementului german este oprită în loc, este respinsă, ba în unele locuri românii încep a-și rescumpăra dela nemți moșiile pierdute. Astăzi starea economică a românilor bănățeni, cel puțin în majoritatea lor covârșitoare, este multumitoare, în unele părți chiar foarte înfloritoare. Nădejdi vor începe să incolțească în sufletul nostru pentru viitorul acestui popor, care locuiește în tinerile, în mare parte, cele mai roditoare și cele mai frumoase ale patriei.

Poporul român din Banat este partea cea mai inteligentă a neamului nostru. Vorbește cea mai dulce limbă românească, în care elementul latin este mai covârșitor, decât ori unde între români. Și nicăieri simțul artistic nu este atât

de desvoltat, ca la românii bănățeni. Poezia, cântarea și muzica sunt elementul lor de viață. De-ar fi să ne câștigăm vr'odată dreptul nostru firesc la deplină libertate națională, sub razele ei dulci și binefăcătoare, suntem convinși, Banatul ar deveni colțul cel mai poetic al pământului românesc, Provansa neamului nostru.

Și, lucru ciudat. În țara caldă a Banatului, după timpurile de însuflețitoare înălțare națională din preajma anilor 60 ai veacului trecut, românii din comitatele Timiș și Torontal căzuseră într-o toropeală somnolentă. Ideea națională dispăruse aproape cu desăvârșire. A rămas cântarea și muzica românească, dar lipsa sufletul românesc.

Fusese însă și aceasta numai un trist episod în viața acestei nobile părți din neamul nostru românesc. Luptele electorale, ce partidul național le-a dat începând dela anul 1905, încep a trezi Banatul românesc din letargia-națională. La ultimele alegeri românii bănățeni în cele mai multe cercuri s'au purtat cu eroică bravură.

Mai ales însă comitatul Timișului se părea că încă mult timp nu se va putea cuceri pentru lupta națională. Împrejurări deosebit de nefaste de tradiție amorțitoare de suflete personale și ambiții deserte țineau mai ales cetatea Timișorii aproape încapabilă pentru partidul național român.

Și iată că mâne răsare ziuu, în care partidul național român întră cucerește în această cetate istorică a Timișorii. Adunarea națională de mâne are o însemnătate politică mult mai mare decât toate adunările noastre de până aci. Această adunare va să zică înrolarea întregului Banat sub steagurile fălătoare ale partidului național român, va să zică deșteptarea la viguroasă viață națională a celei mai frumoase părți din întreg neamul nostru românesc, va să zică desfundarea celui mai bogat izvor de însuflețire și înălțare națională.

Românii de pretutindeni parcă au simțit instinctiv marea însemnătate a zilei de mâne. Toată floarea Banatului va fi mâne în Timișoara. Toți conducătorii noștri naționali își dau mâne întâlnire între zidurile acum ruinate ale cetății falnice de odinioară. Cum s'au ri-

Cu-al meu poem, Mahmude, te mândrești:
Ci 'n care chip părtaș la el tu ești?
Câți regi au azi și 'n veac de-acum ființă,
Așa să aibă toți întru știință:
Că nu-l cunosc pe-acest Mahmud, că eu
N'astept să-mi dea Mahmuzii premiul meu.
Dar cine-i el, să-și bată 'n față-mi pieptul?
Puțini sunt cei ce-au nume, dat cu dreptul,
Dar nesfârșit de mulți sunt proștii cari
Numiți ne sunt de cei nemernici: „mari”;
Dar nume dacă vrei, al meu e nume,
Căci nimeni n'a mai fost Firdusi 'n lume!
Puterea lumii prea puțină fu
Să nască pe-un Firdusi pân' acu.
Ca stelele pe cer roiesc poezii,
Mulți buni, dar mulți o pacoste-a vieții,
Și cântă tot ce știu prin univers.
Găsești la unii și putere 'n vers,
Dar cei mai mulți sunt triste roți de moară —
Nu-i vulturul ce e, flindcă zboară,
Căci zboară și-un găscan din gard pe gard;
Și nu-s aloe orice tăciuni ce ard.
Asculte-acești poeți și vorbe crude,
Căci prea te faci de răs cu ei, Mahmude!****)

Eu mi-am clădit acest al meu poem
Din tot ce noi mai plin de glorie-avem
Și 'n graiu și 'n sunet și 'n culoare:
Poem ce-i rău de raze scurs din soare.
Dar nu-s acestea care-l fac etern,
Ci-al artei simț prin care-avui să cern
Tot ce-am putut din basm și cărți alege,
Și-al meu talent care-a putut să 'nchege.

De fapte mari, de regi, de bătlăii
Cuprinde-o sută douăzeci de mii
De versuri cartea mea, și-această carte
Istoria țării 'n două ne-o desparte.*****)
Eu vi-am cântat și-amici și inimi,
Femei frumoase și bărbăți voinici,
Și cai și care, corturi de corăbii
Și scuturi, coifuri, paveze și săbii
Și lănci și lațuri, arcuri și săgeți —
Cât n'au cântat o miie de poezi!
Câmpii și văi, pustiri și păduri
Și munți și ape, — orașe mari și sate
Și clocot de mulțimi nenumărate
Cu vuete de oști, cu vai de guri,
Și tropot, freamăt, muget, și 'ntre ele
Și Smei și gini și draci și duhuri rele
Și regi cari-au făcut, de sânge uzi,
Cât nu vor face-o miie de Mahmuzi!
Am scos din cronici, fapte și istorii
Și-am fost oglinda vecinicelor glorii.
Trecutul vechiu, de praf acoperit,
Lucește-acum prin mine 'ntinerit —
Iranul vechiu, de mult făcut ruine,
Trăiește-o vieță 'n veci de-acum, prin mine!

Acestea le-am făcut. Și-aș vrea s'aud
Ce parte-ai tu la ele, șah Mahmud!
Vai, șah sgărcit! Eu ți-am lăsat avere,
Ce-apururi e tot ea și 'n veci nu pierd.
Când fi-vei mort de mult, și când uitat
Va fi chiar faptul c'ai trăit și-ai stat,
Atunci, departe-a vremii 'ngrămădire
Prin mine va mai da de tine-o știre:
Atunci de tine-atâta scris va sta,

Că eu, Firdusi-am scris pe vremea ta!
Nu tu mă vei purta prin timp ce vine,
Povară pe-al tău gât, ci eu pe tine!
Acum văd eu, ce vinovat îți sânt!...
Bătute de furtuni, de ploii și vânt,
Cu timpul cad palatele regale,
Și sboară stol de lilieci prin sale,
Clocesc pe scumpe tronuri cucurvi
Și regi ajung paiangenii 'n odăi,
Iar pe-unde vi-ai plimbat mărirea seacă
Șopârle și guzani au să petreacă!
Dar ce-am clădit eu, rege, pentru voi,
Nu-i turn ca să-l dărâme vânt și ploii
Și nici furtuni pe lumea toată vr'una!
Afară, poate, de-ar veni furtuna
Ce 'ntregul neam ni l-ar strivi 'ntr'un fel
Că n'ar mai rămâne nici praf din el,
Și nici atunci! Mi-ar stinge, cred, cuvântul
Furtuna numai, ce-ar strivi pământul!

Bătrân de-optzeci de ani, bolnav ce zac,
Și-acum aproape orb și om sărac,
Eu totuș ridicai și-acea povară
La care și-alții-o miie se 'ncercară
Și n'au putut-o nici urni; dar eu
Cu drag am biruit și-atâta greu.
Trăiam în lipsă și scriam cu anii;
Plângeau amicii și radeau dușmanii
De truda mea și gândul meu sumet.
Dar eu, acoperit de-al lor dispreț,
Mi-am rupt din nervi bucată de bucată,
Căci tu-mi promiseși alt fel de răsplată.
Ușor îți este-a sta pe-un tron răpit,
Mâncând și bând, pe perne tolănit;

sipit aceste ziduri seculare, astfel se dărâmă mâne cătușele, cari țineau în somnolență națională o mare parte a românilor bănățeni și pe drumurile de țară deschise comunicațiunii neimpedecate prin porțile ferecate ale cetății de odinioară mille de români veseli și însuflețiți vor intra în Timișoara recucerită pentru lupta națională a neamului nostru românesc și din sufletele conducătorilor vor duce prin satele și cătunele românești schinteia, care va aprinde iar inimile doritoare de luptă și de viață.

Fie binecuvântat ceasul rededeptării naționale în țara frumoasă a Banatului românesc.

O propunere

— Către comitetul național —

(Articol din afară)

— Sfârșit. —

Dar, ad rem!

În această epocă de haină încețare a tuturor forțelor noastre de expansiune, în miezul pornirii de desfacere diabolic chibzuită a fiintelor noastre etnice, — rolul presei naționale câștigă o importanță enormă.

Presă va trebui să suplinoască școala. Gazeta bună, intransigentă și scrisă pe priceperea poporului, îl va lumina, îi va arăta originea frumoasă și aspirațiile sale ca neam deosebit de altele, îi va lămurii drepturile și datorințele sale cetățenești, îl va încălzi cu focul scump al iubirii de neam, ridicându-l încet-încet către idealul național.

Drept pildă pentru incalculabilele rezultate ce s'ar putea ajunge, slujească-ne „Libertatea” părintelui Moța, care a făcut minuni prin cercurile electorale nordice. Și dacă din prilejul ultimelor alegeri dietale, nu odată, preotul a fost terorizat de propriul său popor și dus cu puterea la urna naționalistă — dacă adesea s'au pomenit primari vrednici cari se duceau la votare cu „pecetul” satului în buzunar, ca la prima observare ce i-s'ar face din partea stăpânirii, să-l trântescă apăsat pe masă, făcându-l plocon solgăbirăului — dacă am avut fericierea să vedem comune, în cari un singur suflet de român n'a tradat steagul naționalist — aceste toate se datoresc în bună parte hranei sufletesti și educațiunii politice, pe care au dat-o satelor din vorbă cele cinci, sau zece exemplare din „Libertatea” domnului Moța din Orăștie, ori celelalte publicațiuni populare, pe cari le-au cetit.

S'ar putea, ca cineva să zică: Se dă prea mare importanță literii moarte, uitându-se că un

turneu al „candidatului național” săvârșește în câteva săptămâni mai mult, decât ar face orice presă. Este just și admitem directă și covârșitoarea înrăurire, pe care vorba vie o are asupra masselor. Ea este capabilă să înfăptuiască minuni, să ridice în slavă un popor întreg ducându-l, cum l-ar purta un vifor, înspre însăși moartea sigură. Dar durata vorbei e scurtă, nervoasă, fragmentară ca a fulgerului: un păruș tumultos ce se prăvălește vîind printre stânci. Pe câtă vreme prefacerea pusă la cale de presă și carte este, ce e dreptul mai tardivă, dar mai dăinuitoare; domoală ca cursul unui fluviu adânc, ce nu face nici un șgomot, dar al cărui trup uriaș de ape, nu vrea să cunoască nici o stavilă.

Orice s'ar spune, rămâne un fapt văzut, că comunele acestea în cari plugarii cetesc, se cunosc de departe. Fizionomia lor pierde acel stigmat întristător al umilinței și inconștienței. Acești oameni se știu ai cuiva, se știu oricum apărați de cineva.

Privirea lor împrăștiată prin țărăni, se ridică încet-încet până devine droaptă, vorba le e din ce în ce mai răspicată, voința tot mai tare, conștiința națională ce dormita, înviează, se nfrîpă și se întinde mereu. Chiar copiii școlii lui Apponyi, întâlnind în drumul lor vr'un nădrăgar, îl salută dela o vreme, spre adâncă lui mirare, românește.

Iar inspectorul școlar cel mai pornit și mai obraznic, începe să se facă tot mai mititel și mai cuminte: un simplu controlor, care nu mai îndrăznește nici să terorizeze, nici să destitue tam nisam pe cel dintâiu dascăl, a cărui mutră neaș românească, nu i-se pare compatibilă cu „ideea de stat”. Căci a simțit omul nostru, că i-se urcă prețul pielei, pe care — oricum, creștin și dumnealui — n'ar da-o cu una, cu două.

Convins până 'n amănunte de importanța deosebită pe care presa o are mai cu seamă în aceste zile trudnice, încredințat deplin de enormul serviciu, ce-l poate aduce cauzei noastre culturale-politice, văzând cu ochii miraculoasa transformare pe care-o poate săvârși în scurtă vreme chiar și acolo, unde nădejdiile erau aproape pierdute — ca unul, care mă ocup demult cu gândul acesta, îmi iau îndrăzneala a face onoratului comitet național o smerită propunere, ce s'ar putea cuprinde cam în următoarele:

Din inițiativa acestui onorat corp, să se pună la cale întemeierea unui „fond al presei pentru popor”, din care să se poată abona gazete populare pe seama țărănimii noastre, deocamdată aparținătoare județelor Bihor, Sălaj, Sătmar, Ugocia și Maramureș. Crescând fondul, el va avea să-și reverse binefacerile asupra tuturor satelor locuite de români, exclusiv pentru scopul numit.

Fondul se va compune din:

- daniile mecenatilor,
- contribuția băncilor noastre,
- din jertfele obștești și — dacă nu s'ar refuza, dintr'un modest bir cultural impus fiecărui cărturar român.

Onoratul comitet s'ar alege o comisie din cinci bărbați, ca să compună normele după cari ar avea a se înjgheba și folosi acest fond, și cari în bună înțelegere cu cei locali, să stabilească, deocamdată, lista acelor comune mărginașe, cari sunt mai expuse maghiarizării și mai lipsite de cartea și presa românească. Gazetele abonate prin fond, ar avea să se trimită deadreptul acelor țărani deștepți, naționaliști apreciați și știutori de carte, cari în dumineci și sărbători, precum și'n lungile seri de iarnă, să cetească cu glas înalt gazetele și celor ce n'au darul scump al scrisului și slovenitului.

Ar fi de răspândit cam următoarele publicațiuni: „Libertatea”, „Tribuna Poporului”, „Numărul de Duminică al „Gazetei”, „Foaia Poporului” și „Poporul Român”. Ulterior, când fondul ar lua dimensiuni mai mari, s'ar putea purcede și la abonarea cotidianelor mai aproape de cuprinderea minții țărănești.

Și până la înjghebură acestui fond, dar chiar și după aceea, — mi-se pare c'ar fi de mare folos, ca tot din încredințarea și stăruința comitetului național, să se întrupeze următoarea problemă, pe care din parte-mi o găsesc bună, frumoasă și cu puțință, anume: comisiunea aceasta de cinci să facă un apel public la obștea românească, rugând pe toți cărturarii, cari au cu adevărat la sufletul lor înaintarea reală a neamului, ca să-și cedeze dacă nu toate, cel puțin o parte din gazetele abonate și cetite, pe seama acestui „fond al presei pentru popor”. Ele s'ar împrăștia, cu oarecare sistem, în regiunile amintite, trecând din mână în mână, până se vor face puzderii.

Sunt mii de cărturari români cari abonează e seamă de gazete, pe cari a doua zi după primire le aruncă, — cetite ori necetite — în coșul cu hârtii netrebnice, căci foarte puțini dintre noi, fac colecționarea lor. Dacă ei s'ar învoi să le adune frumuseț și în fiecare săptămână să le trimită la o adresă dată, ar săvârși nu numai o faptă nobilă, ci ar contribui deadreptul la înălțarea morală a seamănelui. În acest fel, enormul capital intelectual deșus în vr'o bibliotecă prăvoasă, ori aruncat în alte încăperi, s'ar valora din nou, fortificând până la extremul său, energia națională. Frumoase și minunate sunt bibliotecile bogate în volume și reviste, dar mă întristez adânc, de câte ori văd pe sate câte o bibliotecă frumușică încărcată cu prav, mirosind a mucezeală, cu volumele albe și neatînse de mână omenească, pe cari — zice popa cel harnic, care a cerșit vr'o 10 ani pe la toate editurile

Dar eu, și zi și noapte 'n trudă mare,
Treizeci de ani muncii fără 'ncetare
Să-ți fac un monument, și l-am făcut!
Iar tu, nărodul de noroc bătut,
În loc să-mi dai făgăduita parte,
Spre-a nu mai fi sărac și mai departe
Și 'n pace să-mi petrec al vieții rest,
Tu șah Mahmud, în nobilul tău gest
Ți-ai strâns la piept enorma ta avere
Și plată tu mi-ai dat — un ol de here!
Priviți-l, veacuri! Și vă fie 'ndemn,
Poetilor, de-a scrie pentr'un rege!
Acest lipsit de cinste și de lege,
Ce nici de-un strop de apă nu e demn,
Imi ia 'n dispreț puterea ce mi-e dată
De cel ce 'ntregii lumi îi este tată,
De cel ce m'a ursit din veci să fiu
Firdusi-acele-acestea i le scriu!
Vai, tu ciupercă de pe vârf de cracă!
Bătrânule neghiob, ce crezi, că dacă
Ți puse-o soartă tristă mâna 'n păr,
Ești mare om și rege 'ntr'adevăr?
Dar soarta asta care-orbește vine
Putea 'nălța — cum te-a 'nălțat pe tine —
Pe-oricare-un biet golan și prost la fel,
Și chiar și pe-un nărod și mai mișel
Decum ești tu — deși 'n mișelătate
Nu cred, că ai vr'un naș, nici măcar frate!

De-ar fi acest Mahmud, născut din rob,
Pe-atât de darnic cât e de neghiob,
Iar mintea lui de nu i-ar sta 'n picioare,
De mult el mi-ar fi dat regească onoare!

De-ar fi el nobil cât e de poltron,
Alături lui el m'ar fi pus pe tron,
Dar ce să ceri celui ce nu știe
Ce-i drept și demn și ce-i mărinimie?
Când ia, e sănătos, când dă-i bolnav,
Și ce să știe-altce un puiu de sclav!
Un fiu de sclav nu 'nvată maiestate,
Și teama lui e numai că-l vei bate!
Și când ridici din pulbere-un mișel
Și-apoi aștepti răsplată dela el,
E ca și când ai crește 'n sân un șerpe
Și-ai cere grâu din piatra stâncii sterpe.
Pe-un spine poți să-l răsădești și 'n raiu,
Și hrană miere și nectar să-i dai:
El tot ghimpos va fi și-apururi spine
Și-amare boabe dând, dar nu smochine!
De cei ce vând parfum când ești atins,
Tu 'n haine prinzi mirosul lor distins;
Dar când te-ating acei ce vând carbune,
Pe haine-un scrum de șgură ți se pune.
Poți face strâmbături din drepti copaci,
Dar drepti pe cei ce-s strâmbi nu poți să-i faci.
Pe-un negru nici trei mări nu pot să-l spele,
Și-un rău-născut va face-apururi rele.
Învaț' aceste, rege drept și bun,
Și ia-le 'n cap, căci ție ți-le spun!
În versuri tari și pline de manie
De-aceea scriu ce-am scris, ca să se știe,
Ca nu cumva să crezi, că eu mă tem
De ura ta și-al popilor blăstem;
Și na cumva să lase-acum și-odată
Becisnicul tău nume, rege, o pată
Pe-al meu poem; și minte ca să 'nveți
Să nu-ți mai faci distracție din poezi,

Bătându-ți joc de ei, ca azi de mine!
Căci vr'unul dintre ei — măhnit, vezi-bine —
Ți toarnă 'n cap mania-i de poet
Și-ți svârle-n față-atare vr'un pamflet,
Că zece mii de bivoli din rovine
Să n'arb' atât noroiu pe ei, ca tine.
Și teme-to de el! Că 'n zi de-apoi,
Când stave-ți la județul sfânt, voi doi,
Tu mândru și neghiob privind profetul,
Dar blând privindul și-umilit poetul,
Alah va zice îngerului său:
„Fă mare-abizul între bun și rău!
Și 'n foc să-l arzi pe Șach că e de vină;
Dar du poetu-'n vecinica lumină!”

* Mahmud a fost fiu de negstor și a ajuns prin vrednicile sale pe tron. Un rege bun; dar Firdusi, în scrisoare, mereu îi amintește originea sa de jos.

** Vina de căpetenie ce i-o găsea Mahmud lui Firdusi (pe nedreptul, dar ca pretext) era că în epopee poetul n'ar fi fost destul de religios și nu da cuvenita venerațiune lui Ali, nepotului lui Mohamed prorocul. Firdusi întoarce acuza, nu atât la adresa regelui, cât la a poetilor ce-l dușmăneau.

*** O dogmă. Dumnezeu dă, din grație, talente și pnteri (fie spirituale, fie materiale, ca frumusețe, avere, poziție) însă la ziua judecării, când cântărește faptele bune, el scade întâiu darurile grației. Dacă doi fac aceeași faptă, ea nu cântărește la fel de greu, în cazul că unul a făcut-o ajutat de-o grație divină, iar celalalt prin propriile puteri. Și pe cât omul a avut mai mult bine din grație, pe atâta i-se scade din valoarea faptei. Cu totul altfel sună dogma creștinilor catolici.

**** Aici batjocurește pe poezii dela curte.

***** Face epocă. Timpul până la Firdusi și după el. — În versurile ce urmează traducerea dă numai un rezumat, căci Firdusi înșiră o mulțime de nume proprii, care-ar cere prea multe note.

și toți scriitorii români în viață — „nu le poți da în mână prostului, că ți-le murdărește și ți-le sfârtică cât zici!”

Să renunțăm odată pentru Dumnezeu, la formele goale, moarte și să dăm viață fondului lucrurilor! Să nu ne mai bucurăm că avem grămădite cărți, pe cari pui de om nu le știe și nu le cetește, ci să preferim a-le vedea pe toate soioase, zdrențoase, sfârticându-se în mâinile aspre și noduroase ale nației. Numai așa va fi un folos pe urma lor. Numai atunci, slova moartă va da viață nouă sufletului viu al mulțimei. Numai așa vom putea trezi, susținea și hrăni mereu conștiința națională a poporului,

Comisiunea pomenită ar întocmi un catastif al tuturor gazetelor puse la dispoziția sa din partea intelectualilor noștri, — ea ar fixa pe noi lor abonați țărani, așa fel, ca distribuția să se poată face în rândulă, evitându-se zădărnicea și incurcarea.

Cu vrerea lui Dumnezeu ș'a națiunii, acest „fond al presei pentru popor” ar putea lua naștere cât mai curând. Intemeierea lui n'ar împiedeca, ei din contră, ar îndemna și mai mult, ca toți autorii, să ție seamă de aceste părți înstrăinate și avizate la cartea românească, n'ar fi împotriva, ci și mai mult ar sprijini înființarea și folosința bibliotecelor populare; tot această presă ar fi deșteptătoare unei migrări în spre meazănoapte a societăților noastre culturale, cari vor trebui să-și țină de aci înainte întrunirile lor anuale mai cu seamă în nordul avizat, barem odată la an, la astfel de emoții sufletești.

De încheiere, încă câteva cuvinte, ca un fel de răspuns prealabil la observările, pe cari această smerită propunere le-ar putea întâmpina.

Câți nu vor zice: „O, Doamne... iar un fond! Nu ne mai trebuie, domnule... avem destule!”

Pe aceștia i-ași îndruma să citească vr'o statistică a cutărui neam apusean, din care vor vedea zeci și sute de fonduri și asocieri — tot atâtea laturi scilicet ale unui complex cristal cultural. „Imposibil să mai răzvim cu datele!” — vor exclama alții.

Acestora îndrăznesc să le spun: Tot d-voastră ați crezut, că e imposibil să vie o lege, care să ne fure cu un singur gest câteva sute de școale. Aceiași ați crezut, că e imposibil să grămădim atâtea băneț, ca să salvăm restul. Tot d-voastră ați crezut, că e imposibil să alcătuim mari fonduri culturale și acestea în câteva luni de zile. Tot d-voastră credeți astăzi, că este imposibil să vie mâne zile și mai grele, lovituri și mai cumplite, periclitându-ni-se și celelalte școale de instituții.

„Imposibil!” Să ștergem în sfârșit și noi vorba asta din dicționarul sfârșirilor noastre culturale, căci ea este eternul scut al lenii ș'al fricei. Eu unul am auzit, că tot ceea ce ia ființă din minte și putere este posibil. Cum? Să fie cu neputință să înjghebăm un fond, merit a fi slujitorul credincios al limbei strămoșești și care să zmulgă o parte a țărâniei noastre din ghiara maghiarizării?

Imposibil! Ci răspundă-vă strălucitul Gambetta: „Ne me dites jamais ce bête de mot!”

— Înainte dar, ceice aveți luminile minții aprinse: făclii rășinoase a căror flacără lacomă de viață, zadarnic o împletește în dreapta și în stânga vântul mișelnic.

Căci n'o poate stânge, ei hrânind-o și mai mult, el luminează, fără să vrea, tot mai albă cărarea ieșirii noastre din întunec. Înainte!... voi toți, cari sunteți convinși, că în afară de cer, ajutorul ne poate veni numai printr'o singură putere, „prin noi înși-ne!”

A zis și ș'a ușurat inima, al onoratului comitet național gata spre orice slujbă, pe care ar pricepe-o ș'al neamului românesc întreg, cel mai smerit ostaș de rând:

Calătorul.

Atentat în parlamentul din Viena

— Joi, 5 oct. n.

Parlamentul austriac a văzut destule scene turbulente, sgomot, eioeniri încăierări: sub regimul lui Badeni a fost chemată poliția pentru a îndepărta din sală cu putere brachială câțiva opoziționali renitenți.

Dar ce s'a întâmplat astăzi n'are precedent. Și se aseamănă numai cu ședința memorabilă a camerei franceze dela 9 decembrie 1893, când socialistul Vaillant a aruncat de pe galerie o bombă în amfiteatru; după explozie sala era învăluită în fum, nime nu vedea, nu știa care e efectul, dar prezidentul, *Charles Dupuy*, a pus capăt nesiguranței și panicei având prezența de spirit a enunța dela locul său unde a ramas neclintit: „Domnilor, ședința continuă!”

Pentru deschiderea parlamentului fixată pe astăzi erau prevăzute tulburări, garnisoana s'a pregătit, poliția era gata; se credea că doară manifestații dela 17 septembrie vor demonstra dinaintea Parlamentului din cauza scumpetei, că eventual vor cerca iarăș a sparge felinare și geamuri; dar ca în sala de debateri să fie comis atentat împotriva miniștrilor, la aceasta nu era exemplu și nu gândea nime.

Poliția n'a avut motiv a interveni. Tumultul n'a fost pe stradă, ei în vestibulul palatului. Deputații cehi au condus un număr mare de elevi de școală primară, care au rămas fără instrucție de când a fost închisă școala lor națională; mamele băieților erau cu ei, între ele dame elegante în toaletă.

Deputații germani au protestat, strigând că n'au ce căuta în parlament copii de școală. Adversarii însă voiau să intre cu orice preț la ministrul Gautsch, și când li s'au opus servitorii, au cercat a pătrunde cu forța. Încăierarea a fost inevitabilă, și o bună păruală a fost aci între cehi și germani, cu apucări de cravată, în timp ce copiii se ascundeau speriați lângă mamele lor. Cu greu a făcut ordine prezidentul, chemat dela o convorbire ce avea cu șefii partidelor înainte de a începe ședința.

Acesta a fost preludiul. Îndârjiți astfel, deputații au intrat în sală, la ora 11 pentru a se consfătui.

Cum a decurs ședința?

Prezidentul *dr. Sylvester* deschide ședința la ora 11.

Sunt prezenți miniștrii toți (*Gautsch*, *Georgi*, *Stürgkh* (culte), *Hochenburger* (justiție), *Mayer* (finanțe), *Wickenburg* (interne), *Zaleski*, *Marek*, *Widmann*; *Mataja* și *Röll* ca secretari de stat la omezeiu și la căile ferate.

Un deputat nou ales citește formula de jurământ.

Apoi prezidentul parentează pe cei doi decedați dela sesiunea din urmă, exprimă simpatii pentru republica franceză cu incidentul catastrofei pe vaporul „*Liberté*” și comunică rescriptul despre schimbarea la ministrul de războiu.

Se prezintă mai multe proiecte de lege, și se decide apoi că la ordinea zilei să fie luată în locul prim dezbaterii propunerilor cu privire la scumpete.

Discursul deputatului *dr. Adler*.

Dr. Adler, șeful partidului social-democrat, are cuvântul, în calitate de autor al primei propuneri. El se îndreaptă întâiu împotriva conflictului italo-ture și este dela început foarte agresiv.

„Partidul elronomului”.

„Să știe toți cei responsabili și toți cei ce sunt în pozițiuni scutite, să știe mai ales grupul, care, cu ori fără drept — e numit „partidul elronomului”, că ori-ce aventură, sub ori-ce pretext stă în cea mai desăvârșită contradicție cu voința și necesitățile poporului!”

Aceste amenințări ale leaderului socialist sunt secundate de partizanii săi și contrazise sgomotos de ceilalți.

invinuirea ministrului de justiție.

Oratorul trece la manifestarea dela 17 sept. și cu cuvinte aspre face reproș ministrului *Hochenburger* dela justiție pentru pedepsirea celor ce au fost acuzați pentru esecse și-l face responsabil pentru severitatea judecătorilor. „Ministrul de justiție va trebui să jure foarte sfânt și foarte tare, ea să îi credem că este nevinovat pentru condamnările ce s'au făcut”.

Atentatul.

În acest moment pe galeria a doua se ridică un om, tinăr și descarcă din un revolver de calibru mare, unei focuri asupra băncii unde stau miniștrii, sub tribuna prezidentului, și strigă în același timp: „*Trăiască social-democrația internațională!*”

Se produce panică în sală, deputații sar de la locurile lor și aleargă la miniștri, aceștia se ridică, prezidentul ese.

Se constată, că nime nu e rănit, numai ministrul *Stürgkh* a fost atins de o așchie. Se găsește urma gloanțelor, în pultul miniștrilor, în spatele fotoliului, pe care ședea ministrul *Hochenburger*, în masa prezidentului. Agitația e enormă, deputaților socialiști li-se strigă cuvinte de ocară, iar ei protestează că atentatul ar fi comis de un socialist.

Însă de geaba. Căci, deținut, atentatorul declară, că e social-democrat și că a voit să asasineze pe ministrul *Hochenburger* dela justiție. — De meserie e tâmplar, se cheamă *Nicola Niegucs*, e sârb și numai înainte cu trei zile a venit din Dalmația la Viena.

Ședința e suspendată, șefii partidelor sunt invitați a se consfătui. Mai târziu se continuă. Premierul *Gautsch* cetește din un discurs al deputatului *Adler* rostit lui, și-l învinuiește că a provocat formal la asemenea fapte. Declară apoi că guvernul nu se va lăsa intimidat. Deputații socialiști contrazic, germanii-naționali și creștinii-sociali protestează contra lor.

Uritori de șovinism în Ungaria și iubitori de șovinism în România

— Lecția a doua —

Așa îi place să ne numească, cel care semnează un articol, cu numele *Radu Ciomag*, căci iată cum glăsuiește în cele ce urmează:

„Noi cei de dincoace de Carpați (din România), avem în judecata noastră măsură uniformă. Noi condamnăm șovinismul spre pildă ori unde îl întâlnim. Frații noștri au două măsuri. Una pentru toată lumea și una pentru dânsii separat. Șovinismul, ei îl desaproabă în țara lor, dar îl aprobă la noi (în România).

Să analizăm mă rog acest aliniat de o ironie crudă, de o răutate aspră și de o desăvârșită nedreptate-

O revistă îndrăzneată între toate și eare mai mult, e chiar și nimicitoare de neam — s'o mai numesc? — e *Noua Revistă Română* (?), ne batjocurește prin pana ciomăgească a unui așa numit *Radu Ciomag*, cu o nerușinare fără margini, pentru ceea ce trebuie să cerem asprimea nemiloasă a legilor, a dreptelor legi ale opiniei obștești.

O astfel de faptă uricioasă ar fi ne-

Fabrica de granit, syenit
industrie de marmoră și
ciselare de peatră a lui

Iosif Nagy
Brașov, str. Fântânei Nr. 50.

primește și execută ori-și-ce fel de lucrări la clădiri, monumente mausoleuri în orice fel de stil. Liferează lucrări de marmură pentru mobilaturi. În urma modernului aranjament de fabricație, prețuri ieftine. Din depozitul meu bogat de monumente, în care efeptuesc vinderi în mare și în mic liferez colegilor de branșe și obiecte singuratică, în prețul de fabrică.

demnă de niște cetățeni, cari cinstesc buna rânduială, simțul național al neamului, idealul său măreț, după cum le cinstim, d-voastră și eu. Am nestrămutata credință, că această revistă pretinsă românească, spre mântuirea neamului nostru, nu se va mai citi de nici un bun român.

Spiritul antinațional de care e pătrunsă această revistă, l'ar poci ca român și atunci ce ne-am face noi cu toții în ziua cea sărbătorească de recucerire? Imi pui această întrebare!

Radu Ciomag cutează să lase să se creadă, să dea să se înțeleagă, că s'ar găsi o pată în soarele idealului nostru, care e naționalismul nostru curat și cumpătat.

Această pată ar fi caricatura naționalismului, adică șovinismul, pe care după dânsul în România îl aprobăm, iar în Ungaria nu.

Vedeți d-voastră iubiți cititori, cu ce meșteșugire mincinoasă criticul bărfitor de neam, vrea să ne înfățișeze înaintea opiniei neamului nostru întreg, ponegrindu-ne.

Dumeriți-vă însă căci totul nu-i decât artificio de stil și de compoziție cu atât mai vrednic de osândă, cu cât e făcut cu conștiință și în chip vădit.

Minciuni și scornituri sunt toate!

Cum! s'a găsit până acum vr'un român, care să aprobe măcar cu gândul șovinismul în România?

S'a dat vr'un îndemn la șovinism în vorbire, s'au în scris de noi?

Unde pot trăi mai bine străinii, simțindu-se ca'n sânul lui Avram, decât în România, afară din cale îngăduitoare?

Unde-ți scapă ție române terenul de sub picioare, în fața străinului, decât în România cea blajină și îndelung răbdătoare?

Minciuni și cleветiri sunt deci toate susținerile despre aprobarea din partea noastră a unui șovinism în România, care de fapt îi s'a năzărit numai în mintea prea rescoaptă a lui Radu Ciomag.

Aceste învinuiri groaznice că: „Frații noștri, (adică noi) au două măsuri. Una pentru toată lumea și una pentru dânsii separat. Șovinismul, ei îl desaproabă în țara lor, dar îl aprobă la noi (în România)“, nu poate decât să scârbească pe toți bunii români.

Aceste învinuiri n'au alt scop, decât ca să ne facă nevrednici de o dezvoltare liberă națională în toate privințele în Ungaria. Ele fac pe placul — tristul plac! a celor mai inverșunați dușmani ai noștri, cari pretind, că mai suntem și iredentiști! Cași cum noi am voi mai mult decât respectarea principiului nostru de conservare etnică și socială!

Iată de ce iubit popor românesc, țin de datorie de bun român, să-ți atrag luarea aminte în privința primejdiei ce ne amenință chiar din partea — ceace e mai crâncen — românilor, — cozi de topor.

Un singur lucru e adevărat, și nu ne e nici frică, nici rușine să-l mărturisim și tare: „Suntem naționaliști pe baza pro-

gramului comitetului național“. Și aceasta nu e nici un rău pentru nimeni.

Principiul național nu-i decât aplicarea libertății și a egalității în domeniul internațional. Popoarele, unele s'au gândit, altele se mai gândesc, că pasul dintâiu spre îndreptarea soartei lor e *neatârnamarea și unitatea națională*. Acest principiu al naționalităților a și făcut mari schimbări pe harta Europei și e merit de sigur să schimbe fața lumii. Cu ajutorul acestui principiu, lumea va înfăptui odată frăția univesală, cum a dat naștere națiunii, trecând peste hotarele strănte ale familiei. Principiului național, datorăm noi românii redeșteptarea noastră ca neam. Spre el sunt îndreptate toate speranțele noastre în viitor.

Clasicii politice, un Mazzini, Cavour, Bismarck, Cuza-Vodă, au înfăptuit în statele Europei centrale naționalismul, bazat pe etnologie.

Unitatea voinții a realizat-o naționalismul în Italia, Franța, Germania, România, făcându-le state naționale, când până la ele erau desbinate în lăuntru. Dela ei începând, nordul cu sudul aceluiaș popor italian, francez, republicile orașelor cu principatele, cu ducatele, cu regatele aceluiaș popor german, Moldova cu Muntenia aceluiaș popor românesc, trăiesc în pace. N'a fost o dorință sentimentală, ci un adevăr istoric pipăitor, o realitate, o împărțire firească a popoarelor după limbă, comunitate de idei, de suferințe, de glorie. Până la ei Italia, Franța, Germania, România erau desmembrate. O parte se războia cu aialaltă. Ei însă au nimicit lupta între frații de acelaș sânge. Iată deci cum au înfăptuit ei unitatea națională a popoarelor.

Politica luminată de etnologie va lua în viitor o înfățișare nouă. Cauzele și efectele politice de neam vor fi mai bine desluite. Se va înțelege mai ușor de asupritorii neamurilor, lupta politică pentru păstrarea naționalității.

Nu putem îndestul sfătui pe toți asupritorii popoarelor, cari țin morțiș la naționalitatea lor, precum și pe toți batjocuritorii naționalismului să se pătrundă adânc de cele spuse de noi și să se puie serios și stăruitor pe studiarea etnologiei. Recomandăm aceasta în deosebi nepriceputului Radu Ciomag, care n'are nici cea mai mică cunoștință despre șovinism, naționalism, dar cunoaște cu o admirație habotnică, filosemitismul lacomilor după galbeni.

Traian Țăranu.

Contra propunerea partidului național român din com. Turda-Arieș prezentată în congregația din 5 oct. n. 1911:

Congregația să recerce atât guvernul țării cât și parlamentul ca lăsând la o parte toate celelalte agende să se apuce imediat de înfăptuirea reformei electorale, atât de demult promisă și cu atâta ardoare așteptată din partea popoarelor patriei, și anume exclusiv pe baza *sufragiului universal egal și secret*.

Numai o astfel de reformă electorală

pe ipotecă, a mortizare și cu cambii pe moșii, ori case de chirie, sub condițiile : cele mai favorabile :

e în stare să restabilească ordinea constituțională și să facă iarăș capabil de lucru parlamentul și numai *sufragiul universal e merit să pună baza unei Ungarii mai democratice, care să asigure pe deopotrivă fericirea și propășirea culturală economică și politică a tuturor cetățenilor și a tuturor naționalităților acestei patrii*“.

Cine este generalul Spiridovici. Am publicat într'un număr trecut textul unui manifest războinic al generalului Spiridovici, șeful ligei panslaviste. Generalul Spiridovici îndeamnă pe bulgari să ocupe Macedonia, și cât despre România, câteva regimente de voluntari ruși vor ține România în respect ca ea să nu poată ataca pe bulgari.

Credem, dar, că va interesa pe cititorii noștri să afle cine este acest general Spiridovici, președintele ligei panslaviste:

Personagiul acesta este cunoscut în Rusia, împreună cu Verighin, ca doi funcționari superiori ai „Ohranei“, ai poliției secrete politice.

In ultimul timp ziarele rusești, chiar și acele reacționare, s'au ocupat mult de ambii aceștia, ca direct amestecați în afacerea omorării primului ministru Stolypin.

Ziarele rusești spuneau, că generalul Spiridovici și Verighin sunt acei, cari trimiși din Petersburg, împreună cu colonelul Culeapco, șeful siguranței din Kiew, au înlesnit lui Bagrov, intrarea în teatrul unde s'a comis atentatul.

Ca amănunt interesant asupra lui Spiridovici se dă faptul, că imediat după comiterea atentatului din Kiew, el a părăsit Rusia plecând în Franța.

Ministrul Lukács la M. Sa. Din Viena primim știrea, că azi la 10 ore a. m., ministrul de finanțe Ladislau Lukács a fost primit în audiență la M. Sa. Această audiență neașteptată se aduce în legătură cu bugetul, deoarece ministrul de finanțe deodată cu bugetul pe 1912 va prezenta camerei și trei proiecte la care a cerut prealabila aprobare a M. Sale.

Nou atașat austro-ungar. O telegramă din Londra anunță, că M. Sa împăratul Francisc Iosif a absolvat pe prințul *Friderich Lichtenstein*, atașatul militar austro-ungar dela Londra, iar în locul lui a numit pe căpitanul de stat major *Coloman Horváth*.

Ascultările în recursul contra alegerii dela Orăștie, sunt pe sfârșite. În 6 oct. se vor încheia. Cei cu contra-recursul și-l retrag, căci ei cred, că și fără de acela, onorata judecatorie maghiară, va ști întoarce ascultările de până acum așa de frumos pe dos, încât o să iasă la iveală că alegere mai „curată“, mai „dreaptă“ ca la Orăștie, nici n'a fost undeva în țară! Pe când adevărul e, că s'a adeverit cu vîrf și îndesat cumpărarea voturilor cu bani, stricarea alegătorilor cu mîncări, beuturi, făgăduiri de crișme, de sloboziri dela cătane și de câte mișelii toate. Ci ei zic că acelea nu-s destul de „adeverite“... O fi.

Din camera austriacă. În ședința de ieri a camerei austriace s'a ales în mod definitiv de pre-

Mijlocește bani

Sücs F. Vilmos

Arad, Karolina-utca Nr. 8.

: Casă proprie lângă filiala poștală :

zident Sylvester. In urma incidentului de alaltăieri s'a pornit o mișcare contra lui Pernestorfer, din partidul socialdemocrat, care a fost candidat de vicepreședinte. Mișcarea a fost inițiativă de către partidul germanilor naționali liberali cari au propus în locul lui pe românul *Simonovici*. Cehii însă n'au avut atâta curaj să primească propunerea liberalilor sub cuvântul, că nu vreau să împingă partidul socialdemocrat la o politică desperată. Polonii, cari la început au fost contra lui Pernestorfer s'au declarat în urmă de asemenea pentru el.

E semnificativ pentru alegerea lui Sylvester, că de astădată a întrunit abia 237 voturi, un număr care nu formează majoritatea absolută a numărului complet de deputați din cameră. Cauza este, că mulți au votat cu bile albe.

La alegerea sa provizoriu întrunise Sylvester cu 100 voturi mai mult.

Complicațiuni în chestia marocană. Deunăzi se vestea că tratativele între Cambon și Kinderlen Wächter s'au finit în mod definitiv, rămânând numai precizarea textuală a înțelegerii. Dar după ultimele informațiuni alor două ziare mari germane și bine informate, în Agadir s'au întâmplat unele incidente, cari pot ușor provoca noi complicațiuni în chestia aceasta atât de gingașe.

Se zice că la 27 septembrie s'a lătit vestea în Agadir, că încheindu-se tratativele, Marocul a ajuns sub protectoratul Franței.

Vestea aceasta s'a lătit ca fulgerul între locuitori și a produs mare panică într-o parte alor din motivul, că după depărtarea vasului „Berlin” din port ar urma pedepsirea aspră a tuturor acelor arabi, cari au arătat înclinare spre germani.

În ziua următoare, când pe vasul „Berlin” s'a scos steagul german, francezii au scos cu muzică și salve de pușcă steagul francez.

Tot despre un caz analog vorbește și o altă depeșă, în care Geluli Kaid a trimis un om al său la consulatul german din Agadir cerându-i scut, deoarece francezii ar ocupa toate întăriturile sub cuvânt, că Marocul este de aici înainte al francezilor. Francezii au provocat pe germani să părăsească țara. La indemnul consulatului german ca-liful a provocat pe francezi să îndepărteze steagurile franceze de pe întărituri, dar francezii i-au opus forța.

Până aici cele două știri, cari dacă se vor adevăra, pot provoca încă complicații serioase în chestia marocană. În Berlin știrea a produs mari îngrijorări.

Complotul din Portugalia la proporții. „Agence Havas” anunță din Lisabona, că un număr mare de conjurați au trecut granița la Braganza și au ocupat multe localități foarte impopulate.

Tot astfel depeșele engleze confirmă știrile despre ocuparea din Braganza și Chavez de către conjurații monarhiști. Șefii conjuraților au trecut în douăzeci automobile granița, luându-și drumul spre Oporto. Mișcarea, care a luat dimensiuni mari, e de caracter monarhist și are ca scop proclamarea regatului, lăsând în voia dietei să se declare pentru exregele Manuel sau Dom Miguel de Braganza. Trupele monarhiste constau mai ales din rezerviști din armata portugheză.

Conducătorii răsculaților nădăjdiesc să pună în picior de războiu peste 30.000 oameni.

Față de știrile unor ziare, că însuși exregele Manuel ar fi ajuns deja ieri în Portugalia și s'a pus în fruntea monarhiștilor, Manuel a trimis la mai multe ziare din Londra o desmintire, în care declară, că nici nu s'a mișcat încă din Abercoso.

Planul monarhiștilor este să adune o oștire de 30.000 cu care Canceiro va intra în Oporto. Aici vor aștepta și pe Manuel, care se va pune apoi în fruntea oștii. După o depeșă din Londra monarhiștii au avut până acum două ciocniri cu armata guvernului la Santalina și Tui, și în ambele lupte cetele republicane au fost silit să se retragă.

Comunicate de ale guvernului din Madrid

vestesc, că monarhiștii au voit să intre în țară în apropiere de Braganza, dar au fost respinși. În Vinhaes sunt concentrate trupe mari de ale conjuraților.

Tot în aceste comunicate se spune, că ciocniri mici se vor întâmpla numai în apropierea graniței, dar guvernul are aici oștire destul de puternică, ca să respingă atacurile monarhiștilor, așa că nu este nici un motiv de a avea temeri de tulburări mai mari sau chiar răsturnarea republicei.

Războiul italo-turc

Vice regele Tripolisului. — Voluntari bulgari contra Turciei. — Italia și propunerile de pace. — Represalii contra italienilor. — Patriotismul musulman.

Turcii nu pot trece Marea-Roșie.

Ziarul „Ronento” din Turin este informat, că ducele Abruzilor va fi numit vice-rege al provinciei ocupate Tripolis.

Pentru mărirea Italiei.

Fostul prim-ministru italian Luzatti a ținut la Oderzo un discurs pe care l-a încheiat cu cuvintele:

„In momentul istoric prin care trecem, fără a ține seama de divergențe de păreri, trebuie să iasă un singur strigăt din piepturile noastre:

Totul pentru demnitatea și mărirea Italiei!”

Italia și propunerile de pace.

Milano. — În cercurile italiene se declară, că Germania nu va întreprinde o acțiune de mijlocire în favoarea păcii decât în cazul când va fi absolut sigură, că Italia va primi propunerile ei. Guvernul italian nu va admite însă tratative decât sub condițiunile ultimatumului.

Italia nu este contra unor tratative în baza unor despăgubiri pentru ocuparea Tripolisului, dar cu condițiunea ca suma despăgubirilor să nu fie mai mică decât eventualele cheltuieli de războiu.

Constantinopol. — În cercurile diplomatice se crede, că se va putea evita noui vărsări de sânge.

Se atribuie mare importanță vizitei pe care ambasadorul englez a făcut-o mercuri la marele vizir.

Ambasadorul a sfătuit pe Turcia să cedeze Tripolisul italienilor și să încheie pacea cât mai curând.

Creta țară neutrală.

Athena. — Guvernul francez a publicat în „Monitorul Oficial” declarația sa de neutralitate în care declară că neutralitatea Franței cuprinde numai porturile franceze, în coloniile ei precum și în țările protejate; printre cele din urmă e cuprinsă și insula Creta. Guvernele din Anglia și din Rusia au declarat că admit acest punct de vedere datorit inițiativei Franței ca insula Cretană să fie considerată ca o țară neutrală.

Conform acestei teorii, protecțiunea Italiei asupra Cretei e suspendată în tot timpul războiului spre a arăta în mod lămurit neutralitatea insulei.

Numărul prizonierilor turci.

Milano. — „Corriere della Sera” află, că până acum numărul prizonierilor turci se ridică la 300.

Represalii contra italienilor.

Constantinopol. Se crede, că guvernul va impune pe italienii din imperiu la taxe speciale. Recensământul italienilor a și început.

Ziarul „Jeune Turc” e informat, că tratatul comercial a fost denunțat și că mărfurile italiene vor fi supuse unui tarif special.

Agencia telegrafică otomană crede a ști, că guvernul e pe cale de a lua măsuri pentru expulzarea tuturor italienilor.

O sfidare a Italiei.

Constantinopol. — Generalul Izzet Fuad, inspector de cavalerie al corpului I de armată, adresează italienilor o scrisoare deschisă în care între altele spune:

De oarece vechiul regim a lipsit pe Turcia de mijloacele maritime, cari dau valoare și forță unei flote, e anevoios pentru turci ca să gonească pe italieni din posesiuni depărtate.

Dar, pe de altă parte, e grotesc pentru armata italiană, care n'are nici o glorie în trecut și n'a fost nicăiri victorioasă, să declare războiu bravilor turci pe cari uu-i va întâlni nici odată.

Prin urmare, Izzet Fuad aruncă o sfidare italienilor și cere ca două corpuri de armată de forță egală să se întâlnească pe un teren pe care îl vor alege italienii.

Lupta să se dea în fața atașatilor militari ai puterilor neutre.

Numai în felul acesta, războiul actual nu va fi o vecinică rușine pentru armata italiană.

Patriotismul femeilor musulmane.

Constantinopol. — „Yeni Gazetta” publică scrisoarea unei musulmane, care spune, că soțiile și fiicele musulmane sunt gata să se jertfească pentru patrie în cazul când statele balcanice ar ataca frontiera otomană în vreme ce trupele vor fi ocupate cu războiul contra Italiei.

Mamele își vor părăsi copiii în leagăn și vor prefera să moară sub gloanțele dușmane, decât să vadă pământul sfânt al patriei cutropit de neamuri străine.

Patru doamne musulmane s'au prezentat în birourile ziarelor „Tanin” și „Yeni Gazetta” și au oferit bijuterii de mare valoare în favoarea flotei.

Haaki-pașa dat judecâții.

Constantinopol. — Fostul mare vizir Haaki-Pașa va fi cu siguranță adus înaintea instanțelor judiciare pentru conduita sa cu prilejul războiului turco-italian.

În sunetul muzicii militare germane.

Genua. — Vaporul „America”, având pe bord 1200 soldați și proviziuni, a plecat spre Sicilia.

O mulțime considerabilă a aclamat trupele în momentul plecării. Generalul Tommasi, comandantul corpului de armată, a salutat trupele cari pleacă în expediția din Tripolitania.

Muzica vaporului german „Principesa Alice” a cântat imnul regal italian. Generalul Tommasi s'a dus pe bordul vaporului german și a mulțumit comandantului.

Ocaziune de procurat mobile!

Cu considerație la plusul de producție, dela fabricanții de mobile

Székely és Réti

din Murășvașarheiu, piața
: Szechenyi Nr. 47. :

Se pot prevedea cu cele trebuincioase mai ieftin. Persoanelor solide pe lângă solvire în rate și fără ridicarea prețului. Mobilă de mirese, în alogere uriașă. La cerere se trimite în provincie bogate colecții de mustre.

Anglia se ocupă de Persia.

Londra. — Ziarele află din Simla, că turburările cari dăinuiesc în Persia de miazăzi au hotărât guvernul din Londra să întărească garda diferitelor consulat britanice.

Două regimente de cavalerie din India au primit ordinul de a fi gata de imbarcare pentru golful Persiei.

Turcia și Creta.

Constantinopol. — Ministrul de externe desminte în mod categoric șvonurile după cari Poarta ar avea de gând să remită Greciei un ultimatum în privința Cretei.

Turcii nu pot trece Marea roșie.

Roma. — Ziarul „Popolo Romano” vorbind despre știrea ziarelor că Poarta ar fi dat ordin trupelor din Yemen să ocupe colonia italiană din Eritrea, declară că e cu neputință că la Constantinopole s'ar fi gândit cineva la astfel de ideie într'adevăr, zice ziarul italian trupele turcești nu pot părăsi provincia din Yemen, care e de atâta timp în plină răzvrătire; dar mai cu seamă turcii nu sunt în stare să treacă Marea roșie fiindcă nu au vase de transport; apoi, vasele italiene de război în Marea roșie ar opri această expediție și ar nimici-o.

Flotila turcească din Marea roșie e absolut incapabilă de a ataca colonia italiană din Eritrea flotila italiană e mai mult de cât suficientă spre a înlătura orice încercare a turcilor în Marea roșie.

CORESPONDENȚE

DIN FRANȚA

SCRISORI DIN PARIS

Teatru modern la Comedia Franceză. — Sculptorul Falguière. — În jurul Marocului.

Cu începerea sezonului de toamnă, piesele clasice încep a se zări la Comedia Franceză și producțiunile moderne își revăd locul de onoare. Dintre ele, două se repetă, cu șansă de a prinde gustul publicului: *Cher Maître*, comedie în 3 acte, de F. Vanderem și *Le goût du vice*, comedie în 4 acte, de Henri Lavedan.

În *Cher Maître*, e vorba de Ducrest, un avocat de talent, fost ministru, însurat de 12 ani cu o femeie blândă și onestă, Henriette, asupra căreia are o autoritate necontestată. Nițind-o mai mult decât se cuvine. De ce? Fiindcă „Cher Maître” e linguișt de sexul frumos, de clienți și fiindcă are o metresă, Valerie Savreuse, pe care a făcut-o să divorțeze de bărbatul ei. Unul din secretarii numeroși ai lui Ducrest, îndrăgostit de Henriette, după ce o apără pe aceasta într'un chip călduros contra unor învinuiri nedrepte, îi destăinuiește chiar sentimentul ce-l frământă, cu riziul apoi de a părăsi casa Ducrest. Dar Henriette, această femeie nenorocită în căsnicia ei, cade îndrăgostită de tânărul secretar, de care pomenisem, Amedeu Laveline.

De acum încolo rezistă la autoritatea bărbatului ei, Ducrest e uimit, în urmă se irită, și — om inteligent — caută cauza. Femeia îi mărturisește singură, că iubește. Dar cine e acela? Laveline se prinde singur și e gonit.

Cum se încheie? De sigur, că Ducrest renunțase la metresa sa.

Întră Henriette. Două vorbe din partea lui Ducrest: „El a plecat, pentru totdeauna, dar tu?” Henriette e în lacrimi...

Se anunță delegațiunea de studenți, să roage pe Cher Maître să le prezideze o festivitate. „J'adore la jeunesse”, răspunde el, și o rază de bucurie, de mulțumire înveselește casa, fruntea îndurerată a lui Ducrest și lacrimile Henriettei.

În *Le goût du vice*, André Lortay, tânăr romancier, scrie romane cam libere, prin cari a ajuns la modă. Dar, ca să aibă totdeauna motive pentru scrierile sale, trebuie să-și rânduiască viața

conform aventurilor descrise. Mama sa, secretara, e pe deoparte nemulțumită de viața copilului său, iar pe de altă parte se încântă de faima lui.

D-ra Lise Bernin, fiica editorului lui André, vine la acesta acasă, ca să-l întrebe ce are de gând, căci ea vrea să-i devie femeie și nimic n'o împiedecă, n'o intimidază, nici chiar primirea rece ce i-a făcut-o d-na Lortay.

Căsătoria se face. Șapte luni în urmă, tinerii sunt în vilegiatură pe o plajă, în Bretagne. Vieța liniștită, fără aventuri, îi plictiseau. Trégner, oaspele lor, le primește conferințele fiecăruia.

În timpul acesta, trece pe aici un prieten al lor, d'Aprieu, care era însoțit de o amică, care rămăsese în automobil. Toți insistă să rămână cu prietena, mulțumiți de acest mic scandal ce le turbura monotonia vieții. Deci, Jeanne Frény e introdusă.

André, văzând-o drăguța și inteligentă, îi face curte în așa chip, că-și neliniștește soția. Lisa, la rândul său, cochetează cu d'Aprieu.

Acesta, procedând greșit, primește dela Trégner, amicul sincer al casei, lecția cuvenită. Tot acesta intervine între soții Lortay, le arată că perversitatea lor e pură fanfaronadă, că în realitate ei se iubesc, că sunt oameni cum se cade și cinstiți, că ei pot să trăiască cu sufletul curat, și că ce-au făcut până acum a fost „le goût du vice” care îi va învăța de acum înainte „le dégoût du vice”.

În definitiv, și în primul caz și în al doilea, comedia modernă cuprinde câte o scenă din viața reală. O scenă de o simplitate, adecă de o realitate, fără pereche. Nimic din exagerările, din fantasmagoriile teatrului romantic. Nici măcar atitudinea, sau vorbirea actorilor. L-am văzut pe Féraudy în Cher Maître, pe dra Lara în Henriette, pe Dessonnes în Lortay, pe Bernard în Trégner și pe dra Piérat în Lise Bernin. Nimic mai simplu, mai natural. Parcă erau în viața lor de toate zilele, în saloanele lor de vizită, erau la ei acasă, cum zice romanul. Când îi priviam pe scenă, mi-am adus număidecât aminte de dl Davila. Pe dl Davila l-am văzut pentru prima oară, în țară, jucând așa de natural.

În teatrul modern găsești o exactă punere în scenă, jocul actorilor natural, o intrigă simplificată, se dă mai multă realitate acțiunii, personajilor și dialogului.

„Și iarăș mă duc cu gândul — nu știu câți ani or fi de atunci — la *Cărăbușii* ce se jucau pe scena teatrului nostru național dela București. Mi-se pare că era director... dl Davila.

*

Amintisem într'o cronică trecută de nota lui Rodin în sculptura contemporană franceză. La palatul Luxembourg se găsește sculptura franceză dela 1875 încoace. Una din cele trei direcțiuni de cari am pomenit cu prilejul lui Rodin, aceea care reprezintă influența primitivilor italieni florentini (din sec. 14, 15-lea), are ca reprezentant de scenă pe *Falguière*.

Falguière avea instinctul vieții morale; e plin de viață. O comparațiune nemerită se poate face cu artistul Brunot dela Comedia franceză. Nimeni nu respiră atâta viață ca acesta în teatrul francez, după cum nici o statuie nu trăiește mai adevărat ca sculpturile lui Falguière.

Se cuvine să relevăm mai întâiu pe *St. Vincent de Paul* dinăuntrul Panteonului. St. Vincent e făcut ținând în brațe doi copilași și respirând din atitudine și mai ales din înfățișarea figurii lui, un înalt sentiment de ocrotire, de grije și de bunătate. E, poate, cea mai de valoare sculptură dela Panteon, dacă nu s'ar găsi admiratori de-ai lui Rodin, cari să pună înainte pe *Le penseur*.

Pe urmă sunt de relevat sculpturile lui Falguière din palatul Luxembourg. Capod'opera sa, *Un vainqueur au combat de coqs* este o bucată de nud care trăește prin formă, mișcare, adevărul mișcării și gestul ei expresiv.

„*Le petit martire*” (Tarcisus, 1878) se distinge prin faptul că artistul a prins gestul expresiv, și prin adevărul formei și mlădierea desenului. Se mai pot enumăra câteva simbolizări: *Le joie de vivre, le souffrance, la douleur, la foi*, cu aceleași însușiri artistice.

Numele lui Falguière e mai des pronunțat de unii ca al lui Rodin. Se citează adesea și ultimele vorbe ale artistului, că arta ar trebui să planeze deasupra vieții. Și de sigur că Falguière a realizat în opera sa această superioară năzuință.

*

O întreagă literatură în jurul Marocului, cum la fel a fost în jurul Jocondei și cum se plasmuește astăzi în jurul „autobus”-ului căzut în Sena cu douăzeci de persoane. Cine nu s'a plimbat în nordul Africei, n'are decât să citească paginile și privească gravurile din *Illustration* (din 16 sept. 1911) s'au *Annales politiques et littéraires* (din 1 octomvrie 1911). Această din urmă revistă are marele merit de a se face totdeauna interesantă, dând fiecărui număr o notă de actualitate. În afară de articolele de valoare publicate de către Henri de Régnier, Anatole France, Faguet etc., știe să prindă pulsul momentului și să atragă lumea cetitoare prin sugestiunea problemelor curente. Un număr so ocupă în deosebi de cutare om de litere, cu prilejul centenarului, altul de arta lui Leonardo da Vinci, cu prilejul disparițiunii Jocondei, și acesta din urmă cu problema Marocului.

Un articol tratează de ce țin francezii așa de mult la Maroc și e semnat de un eminent „colonial”, Etienne Groselonde. Altul, semnat de Jules Claretie, vorbește despre barbaria marocană și despre sultanul Moulay Ismail, care la moartea sa — era de optzeci și unu de ani — a lăsat aproape 1200 de copii, nouă sute de băieți și 300 de fete. D. Jules Bois dă câteva detalii asupra fanatismului marocan; Gaston Rageot se ocupă de câteva cărți despre Maroc și o doamnă despre evreii marocani. Edmond Danté descrie străzile din Fez, cu numeroase ilustrațiuni; Henri Cain își publică souvenirurile cu privire la Tangerul de ieri și de astăzi, iar în „Paysages marocains” Pierre Loti ne dă o idee despre frumusețea regiunii, astăzi la modă. Iar la sfârșit vorbindu-se și de bogățiile Marocului, se completează cel mai exact și mai atrăgător cadru pentru cine vrea să viziteze această parte din nordul Africei în... două ore.

Sceaux-France.

Vasile V. Haneș.

DIN ȚARĂ

DIN TURDA

După o letargie mai îndelungată s'a mișcat în fine și comitatul nostru. Foile de pretutindenea vestesc lumii românești că s'a deșteptat și câmpia Ardealului. Toată suflarea românească de pe aici face pregătiri pentru adunarea poporală din Mureș-Ludoș. — După semnele de până aici va fi o manifestare grandioasă.

Preoți și protopopi bătrâni dând mâna cu toți intelectualii din jur cutrieră satele și vestesc poporului sosirea frunțașilor noștri.

Dar nu despre adunarea poporală ce se va ținea în 15 octobrie st. n. vreau să vă scriu. — Raportul meu e despre adunarea congregației comitatense ținută la 5 octomvrie, st. n. — căci la aceasta adunare a răsunat din nou glasul unui român în sala comitatului.

Neînfrântul nostru luptător Dr. Valer Moldovan advocat în Turda și-a ridicat glasul său pentru cauza română și într'o vorbire plină de spirit a dovedit legalitatea luptei noastre.

Pentru a fi înțeles de toți a vorbit, — la sfatul comitetului partidului nostru de aici — pe ungurește, accentuând că pentru aceea partidul nostru național nu abandonează dreptul său de a vorbi pe viitor în limba dulce românească.

La amintirea partidului național românesc au început ungurii cu toți să strige că, nu-l cunoaștem, nu vrem să-l cunoaștem. — vorbește ungurește, și altele.

Domnul Moldovan a zis apoi că va vorbi ungurește — nu pentru că vrea să abandoneze dreptul său — sau pentru că ar fi cedat terorizării lor — ci din simplul motiv că gravamentele aduse sunt atari că vrea să le saneze. Iar sanarea lor nu o poate aștepta dela aceia cari nu au înțeles ce a spus.

E interesant că elementele mai moderate aprobau cu toții cele spuse de dl Moldovan, numai mamelucii mai întrerupeau din când în când pe orator.

Trecând în vorbirea sa la dreptul electoral — a făcut senzație citatul d-lui dr. Moldovan din foaia opozițională „Ellenzék” din Cluj, în care un anumit dr. Bognár zice „Oă e greșală de tactică a scoate pe naționalități din parlament. — La din contra e de lipsă, ca naționalitățile să fie reprezentate în parlament în raport cu numărul lor, și acolo în fața țării întregi să-și poată spune gra-

vamenele, cererile și datorințele lor. La aceasta le îndreptățește chiar și dreptul uman!"

Aceste vorbe, cari nu au fost reproduse din oarecareva foaie francmasonă ca „Világ” sau altele, ci au fost scrise într-un articolu prim la cea mai șovinistă foaie opozițională, care vestește cu fală, că a fost întemeiată de un Bartha Miklós. Drept aceea efectul a fost indoit.

Ca încheiere la vorbirea cea frumoasă a prezentat următoarea motiune, pe care o dăm la alt loc al ziarului nostru.

Firește motiunea aceasta nu a fost primită — ci s'a primit motiunea oficioasă. Dar învingerea morală a fost a noastră — căci oameni mai de seamă — între cari am observat chiar și pe vice-comitele Lovassy — au aprobat cele spuse de d. Moldovan.

Mai amintesc ca încheiere că dintre membrii români au participat Emil Kormos Alexandrescu, președintele clubului nostru, apoi Marius Elekes, dr. George Popescu, Coman Șogan, Nicolae Rațiu și alții.

E de remarcat încă un lucru — că în comitatul nostru care a fost opozițional totdeauna și a dat dovadă de cele mai sălbatice vandalisme — ca la 1894 când a demolat casele fostului nostru președinte dr. Ioan Rațiu — acum a pactat cu guvernamentalii — și s'a primit cu mare însușire propunerea comisiei permanente.

O tempora, o mores!

Gr.

DIN ROMANIA

SCRISORI DIN BUCUREȘTI

In jurul alegerii mitropolitului primat. — Chestia hârtiei. — Un eveniment artistic în perspectivă. — O nouă piesă de teatru a d-lui N. Iorga. — Matineuri școlare la Teatrul Național.

București 23 septembrie st. v. — Data alegerii noului mitropolit primat al României s'a amânat pentru luna decembrie. Care e pricina acestei amânări nu se știe. E probabil însă că faptul că nu s'a stabilit încă nimic precis în privința persoanei viitorului mitropolit trebuie să fi influențat această amânare.

Sigur se știe că evenimentele cari au silit pe fostul Primat să demisioneze, au determinat pe cei mai mulți din prelații noștri să se teamă de a primi să candideze la această înaltă demnitate.

Guvernul a anunțat că nu va sprijini nici o candidatură oficială. Această hotărâre va îngreuna mai mult alegerea, de oarece până acum Marcele Colegiu (Camera și Senatul înfrunite) era obișnuit să hotărască așa cum hotăra guvernul. Totuși unii susțin că guvernul va susține pe sub mână pe episcopul Timuș al Argeșului pentru domnia de primat.

Sunt însă în partidul conservator și unii cari susțin pe arhimandritul I. Scriban pentru scaunul de mitropolit. Dacă această candidatură are șanse de răușit, nu se știe. Sigur este însă că acest tânăr arhimandrit (n'are încă 40 de ani) și-a creat o reputație morală și culturală, care îndreptățește cele mai încurajatoare speranțe. Și d. N. Iorga socotește că acesta ar fi cel mai bun mitropolit primat al țării.

Sunt însă piedici legale pentru înscăunarea arhimandritului Scriban.

Chestiunea hârtiei este iar la ordinea zilei. După cum se știe, ziarele noastre au cerut guvernului să scadă taxa pe hârtia de import, de oarece prețul pe care-l plătesc pentru hârtia fabricată în țară este prea mare. Pentru a vedea ce este de făcut, ministerul de finanțe a convocat la o consfătuire pe directorii de ziare și pe fabricanții de hârtie. Consfătuirea se va ține săptămâna viitoare.

Care va fi rezultatul nu se poate prevedea.

Se crede, că dacă fabricanții de hârtie nu vor ceda, guvernul ar fi hotărât să ridice măsurile de protecție a industriei de hârtie. Iar pe de altă parte se aude că fabricanții de hârtie nu pot să facă nici o scădere.

Și au argumente temeinice. La noi în țară totul este mai scump de cât aiurea: și lemnul de brad, și combustibilul, și capitalul și munca. Afară de asta, mașinile și instrumentele folosite la fabricarea hârtiei costă mult mai scump în România

decât în străinătate, iar piața de desfacere a produselor acestei industrii este mult mai restrânsă.

Dar dacă fabricile au dreptate, tot atâta dreptate au și editorii de ziare. Noi plătim hârtia mai scump decât ori care altă țară. Și în aceste vremuri de fericită expansiune culturală nu se poate tolera ca tocmai hârtia, care este materialul indispensabil ori cărei mișcări de propagandă și publicitate, să aibă prețuri prea ridicate.

Ce este dar de făcut? Unele ziare au propus să se scadă taxele vamale numai pe hârtia de ziare, care formează 20 proc. din totalul fabricatelor noastre de hârtie.

E o soluție.

D. Em. Gârleanu, noul director al Teatrului Național din Craiova, pregătește o surpriză din cele mai frumoase.

D-sa a hotărât să reprezinte pe *Mihai Viteazul*, schiță dramatică de d. Nicolae Iorga, cu tot fortul necesar. La această reprezentare, care va avea un deosebit caracter de solemnitate națională, vor fi invitați și o bună parte din preoții și fruntașii culturii românești din Ungaria.

Va fi desigur mișcător momentul când, în decorul potrivit vremii de odinioară, va reapare marele erou muntean, în același oraș în care cu trei sute de ani mai înainte Mihai Viteazul a strălucit ca ban al Olteniei.

Dar fiind-că veni vorba de d. Iorga, e bine să spuim că savantul dela Vălenii de Munte lucrează

actualmente la o nouă dramă. Eroul principal al acestei drame va fi Ștefan cel Mare. Două acte din această piesă s'au și publicat în „*Neamul românesc literar*”.

Acțiunea se petrece după înfrângerea dela Valea Albă. Istoria spune că o bucată de vreme, Ștefan cel Mare a rătăcit prin codrii fără să se poată ști de urma lui. Cum nu se poate admite că tronul Moldovei să fi rămas văduv în tot acest răstimp, d. Iorga bănuiește că în lipsa lui Ștefan a fost ales domn, fiul său Alexandru. Noua piesă a d-lui Iorga cuprind vremea aceasta de rătăcire și se încheie cu revenirea pe tron a marelui domn moldovean. Titlul ei este: *Învierea lui Ștefan cel Mare*.

Azi s'a inaugurat la Teatrul Național seria matineurilor artistice, pentru școlari. Aceste matineuri, — organizate din inițiativa d-lui Ion Balabaș, — vor avea loc în fiecare joi.

În primul matineu de azi s'au reprezentat *La Turnu-Măgurele* de V. Alexandri și *Doctorul fără voie*, de Molière. Rolurile principale au fost jucate de artiști tineri. Rolul jucat până acum în *Doctorul fără voie* de marele artist I. Brezeanu, a fost interpretat cu acest prilej de fiul acestuia, tânărul artist Gr. Brezeanu.

Între acte artiștii P. Liciu și V. Leonescu au spus monoloage.

Bucureșteanul.

Litere - Arte - Științe

Din carnetul unui trubadur modern

Căutând un nou pseudonim

Am invitat a doua zi, pe seară
Pe prietenii cei buni la parastas, —
Plângeam cu toți, cu lacrimi ca boaba,
De ne curgea greu lacrimi și pe nas.

— „S'a stins!” strigat-a unul plin de jale.
„Cine-o să cânte de azi pe mandolină?”
— „Ei, lasă, — a fost murdar”, zicea vecinul,
„N'a dat pe ea nici chiar cu terpenină!”

— „Dar vreau să știu: de-acuma cum mă chiamă?”
Am întrebat smerit întreg congresul.
— „Să hotărâm!”, strigat-a adunarea,
Vedeam și eu că-i crește interesul.

Ne-am sșezat cu toții'n cerc, turcește,
De par'că stam, limbuți, într-o moschee.
(Covorul sfânt lipsea și muezinul)
Mariu ateu cânta pe-un sip de cheie.

Și-am început speriat ca să mă tângui:
— „Mi' s'a pierdut frumosul pseudo-nume!
Ușor vi-o vouă! Dați-mi altu'n locu-i!
Ca să trăiesc voiesc și eu pe lume!”

„Ascânio-i dus! *Fantasio* de asemeni!
N'am să m'ating de *Radu Portocalt*,
Voi râdeți de *Ruy Blas*, văzându-l
Cum s'a mbrăcat în hainele-i de gală.”

„N'am să m'ating, (mai bine jos musteata!)
De'ngemânatul nume-a lui *A. Mirea*.
Aș săvârși păcatul cel de moarte!
În cap mi-ar da chiar *Iosif* cu psaltirea!”

„Pe *Iunius* voi subscrie de-azi încolo,
Din morți s-ar răscoli cenușa lui.
Vedeți, vedeți! De-acum' se'ngroașă gluma!
Cu-un lord englez la sfadă să te pui?!”

„*Vidu Rusmin* e dat, așa și *Othmar*,
Ce bine-ar fi să iscălesc: *Gorun*,
Dar par'că-l văd cum falca'mi grav mi-o mută
Intărâtat, strigând la mine: „Ești nebun?!”

Jean Bart e viu pentru a doua oară!
S'aleg voiți de-acuma *Nic. Otavă*?
Dar nu știți voi prea bine cine-i Goga?
„Caviarul” lui nu suferă otravă!

— „E greu! E greu!”, au aprobat amicii.
— „Te sfătuiesc să-ți zici *Roza Covrig*!”
— „Eu *Mucius Scevola*!”, iar eu *Torovo*!”
— „Încet, vă rog”, le-am spus, „căci altfel strig!”

— „Să-mi zic *Dumbravă* mult mi-ar șade bine,
Dar dau de furcă cu un aspru critic,
Și mi-am mâncat coliva chiar eu însumi
Va declara ce-oiu scrie de rahitic...”

„Nu pot să mă numesc nici *Delavrancea*,
Nici *Haralamb*, „posnașul” *Căldăr*,
Nicanor nu, am inima prea bună,
De ce s'arunc chiar eu al cetei măr.”

— „Să te numești atunci făr' de zăbavă
Chiar *Tarascon*, cum s'a numit *Ranetti*.”
— „Da ce-s nebun? Să-i fac lui concurență?
Așa urmezi tu regula etichetii?”

— „Mai bine-a fi, de vrei să răcăi jarul,
S'aduci în sânul nostru vorbe, sfadă,
Să împrumuți chiar săbii de Toledo.”
— „Te rog”, am zis, „abzic solemn de spadă.”

— „Atuncia, dragă, ai să-ți zici *Poiand*!”
— „Ba nu, mai bine-a fi *Traian* — si-atât!”
— „S'ascuți de sfatul meu: *Treboniu-Maior*.”
— „Vă rog, domol! Mă străngeți toți de gât.”

Atunci strigat-a unul din multime:
— „*Dumitru Rareș* te-aș numi, poete!”
Noi am rămas, deodată, muți cu toții:
— „Ai nimerit-o-i zic, draguț sticlete!”

* * *

Așa am dat de numele-mi de-acuma.
Mă 'nchin și 'ncerc ca lira-mi să-mi înstrun.
Căci butea poate fi cea mai frumoasă,
Păcat de ea, de vinul nu-i e bun!

Un nume scump ușor se pângărește,
De firea omului ce-l poartă-i rea,
De-aceea controlați, vă rog cântarea-mi
Și-apoi Vă dați verdictul, după ea...

Dumitru Rareș.

Dela Fiume la Budapesta Spre hotarele Românișmului: O adunare de popor.

Obsedat de impresia unor sfâșietoare scene de despărțire, cari au avut loc în port, între niște drumeți spre America și tovarășele rămase să plătească, pe mai departe birurile fericitei Ungarii, — ure parapetul muntelui din miază-noapte, în vreme ce vaporul lor se îndrepta spre largul Adriaticii... Și cine știe, poate, într-un colț de cârciumă murdară, lângă o bucată de pâine, femeile plâng încă...

E noapte adâncă. Trenul urcă șerpuiind, și arătându-ne când besna crângurilor și tunelurilor muntelui, când prăpastia întunecată a golfului. Nizuind vecinic spre înălțimi, prin șerpuiiri îndrăznețe, trenul se ține multă vreme, în preajma mării — și, pe cât de adânc crește abizul pe dreapta, pe atât de pitorească e îngemânarea creștelor înfrățite cu bradul sus... Trecem prin munții Karst, stâncoși, prăvalnici și săraci în izvoare. Nori albi, rotunjiți de razele furisate ale lunii, încunună creștele pleșuve; iar pe cerul vecinic senin al acestor înălțimi, mișună scânteearea vie

puzderiei de stele. E una din cele mai rare privești ce-am putut avea în noapte.

În compartimentele vagonului adormiților noștri, ca și pe coridor, e o tăcere de clasa I. Numai vagonul își urmează corul lui de huruituri, de sdruncinări și de plesnituri uscate, grele la capete de șină, în contra-punct.

Prin valurile de ceață, braziile piepturilor de granit își arată siluetele lor negre, iar din adâncul văilor mâncate de întunerec, din vreme în vreme, clipește iute câte-o lumină sfișoasă.

Apoi locul devine mai sălbatic. Stânci prăvalnice se propesc amenințătoare în drumul trenului oferind batjocuritor silința unui brad pe colț de stâncă.

Dela o vreme începem coborâșul — ne-o spune vaiorul roatelor — și lumini tot mai dese prind să taie adâncurile cu clipirea lor prietenească.

Când m'am desteptat, a doua zi, eram pe pământ ungueresc: șes nesfârșit, întrerupt, arare de mărunte coline împădurite. Moșii întinse, hotărnicite de linii de arbori și străbătute de drumuri, se tot înșiruie pe o parte și pe alta a liniei ferate: adevărate stimulente pentru America. În urma multelor ploii, pământul e sătul de apă, iar poalocuri semănăturile sunt înecate. Pe cer se tot sfășie, și să imbină iară, pânza subțire a norilor.

Intr-o gară, un burghez de sat întreabă pe conductor ce fol de școlari sunt aceia cari cântă „așa de frumos” în vagon — și a primit, cu o satisfacție senină, știrea că sunt români (nu le-a zis „olák”).

Conductorul, însă, care, ca toți funcționarii publici ai Ungariei, are credința că e chemat să lucreze pe tren și pentru „națiune”, săvârșind deci, și o operă patriotică când găurește biletele călătorilor de diferite limbi — se grăbește să adauge: „Și vorbesc îndestulător („elégésesen”) ungueresc...”

Numai acum am înțeles pentru ce ne privea așa de părintește...

Și iată-ne însfârșit, frânți de oboșală, în capitala scumpei noastre patrii. Frumos oraș, cu străzi largi, cu șiruri lungi de impunătoare clădiri, cu strălucitoare palate publice: podoabe, bogății și puteri dușmane, rupte din sudoarea tuturor.

Călător, trei săptămâni, prin patria artei, fac, cu surprindere, constatarea că, aici, statuile și busturile nu dau năvală pe străzi... Pe trotuare nu se mai întâlnesc chipurile senine, zâmbitoare, nu se mai aude vorba vioaie cântată a italianului... E o atmosferă apăsătoare și dușmană... Cineva se plânge că din 300 studenți români numai 60 sunt membri la „Petru Maior”...

...Înainte de a mă culca trec pe la cameră. Aici, vre-o 80 deputați împart „aplauze îndelungate” unor cuvântări scurte în chestia rachiului. Într-o bancă retrasă, un subțirel și slăbuț călugăr ortodox aplaudă, când vine vremea, ori salută zâmbind galeș pe vre-un reprezentant de pe Pastă — în tovarășia unui coleg îndesat, grăsun...

Această pereche zâmbeste și aplaudă, dar nu-și comunică inpresiile...

Dar în sfârșit — înainte!... Trenul sboară prin noapte spre Ardeal... Am trecut, însă, de Dunăre și mă legasem să însemn cititorilor numai ceea ce mi spun și mie vremenurile, oamenii și pământul dela Dunărea românească până la cea unguerescă.

Dar nu vreau să-i las scârbiți.

O noapte străbat drumul până la Arad, în tovarășia unui tânăr negustor slovac, care intră în compartiment, timid ca un indigen al unui pământ cucerit, șovăind să-și dea naționalitatea.

Și iată-mă într-un tren electric pe lunca Mureșului de vale. Străbat un ceas, un ceas și jumătate prin șes nesfârșit, prin holde bogate, fragede și grase, în tovarășia unui fost deputat în camera din Budapesta. Un sat românesc de avant-gardă, din cele ieșite din linie, a convocat căpeteniile politice în adunare.

Dela stație, o căruță ne duce în sbor, până la un sat, unde trei limbi fac gospodărie la olaltă. De aici nu mai e chip: Mureșul geme de ape, iar drumurile de noroaie. O luăm apostolește pe țărnușul drept al apei în sus, înotând prin ierburile grase și stărnind simfonia discretelor miroșuri primăvăratice.

Concertul dulce, adormitor, al puzderiei de gânganii ce mișună în adăpostul fragedului covor te îndeamnă să rărești pașii și să te împărtășești de această trăsărire la viață a pământului...

La un cot al Mureșului, ne oprim în fața unei case singuratice de pe celalalt țărm — și primim, cu jind, la barca legată de tufă, al cărei talent ne-ar putea înjumătăți drumul. Trei inși îl strigăm pe Iefte până când ne ia cu ameteala. Dar Iefte e la adunare!...

Ne resemnăm și ținem înainte malul, schimbând, spre mângâiere câte o vorbă, cu plutașii mai puțin zoriți, cari mână spre Seghedin pădurile Ardealului, pe seama societăților evreești.

În sfârșit am ajuns. Ne aruncăm în barcă. Peste apă, în turnul bisericii, ceasul bate trei; un svon de glasuri, când în surdina, când mai întârțate, răzbate până la noi, îngânându-se cu șuietul apei la maluri.

Pe ulițele satului nici țipenie de om, iar prin bățături doaitoacele gospodăriilor se bucură de binefacerile celei mai largi autonomii. În răspântia din preajma bisericii, însă, în vatra satului, geme locul de lume. O mare de cămăși albe — în care la fiecare vas, apare mândra imbinare de culori din portul femeesc — își adună valurile veșnic legănate spre tribuna ridicată în mijlocul drumului — iar vre-o 12 paznici ai ordinei, pe o margine de șant, fac hotar spre cei 3 reprezentanți ai autorității. Pe aceștia singuri țara trebuie să și-i păzească.

Dar ei nu există acum pentru masa aceasta de muncitori ai pământului. Privirea de furie stăpânită, de sub pălăriile împănate, cade în gol. Celui ce i se zice să nu treacă hotarul, se dă un pas la stânga, privește mândru în ochii jandarmului vecinic neimpăcat — și ascultă mai departe...

Fiindcă țara încă nu s'a civilizat într-atâta ca să se poată vorbi în limba statului la aceste adunări, reprezentanții autorităților culeg prin intercept toată ploaia de adevăruri și de invective ce cade asupra orânduiei și oamenii ce stăpănesc țara. Răd fără voie, când adevărul cade cu haz, iar când ustură tac roșii, sub privirile jandarmilor, pline de adierea unor respectuase imputări...

Cum cultura celor ce vorbesc nu s'a rupt de temelile sufletesti ale celor ce ascultă, mințile vioaie prind — și cu o putere elementară, simțăminte se deslanțuie în urale, în aprobări și în întreruperi care merită toată atențiunea interpretului...

Vorbește cald și puternic un avocat; vorbește, după codul înțelepciunii populare, cel ce strigase zadarnic lui Iefte (acuma nu!), apoi fortuatic un gazetar.

Dar, mai puternic și mai elocvent decât toți, vorbește poporul. Frunțile acestea, veșnic plecate spre glic, se ridică mândre, ca să primească întreg adevărul, iar ochii scântăiează de surda îndărărire în fața nedreptății. Când apoi vorbește un cunosător tot așa de bun al sufletelor lor, un fost profesor și deputat, un meșter al graiului, — îi electrizează.

Cu un ton, care inspiră demnitate și cu o voce sonoră care dă căldură, oratorul, din primele clipe, stăpânește mulțimea. Suflete necăjite, cari revăd înaintea ochilor icoana anilor de sudoare, de dădii și de apăsare, isbucnesc în avalanșe de vorbe, pe cari umedul ochilor le face și mai elocvente și pe cari oratorul, dacă are milă, le așteaptă să curgă în voie...

Acolo, în răspântia satului Igris, în fața bisericii, care păstrează și afară sufletul plugarilor săi, s'a săvârșit un fapt, care e mai hotăritor, în urmările lui, decât atâtea acte de guvernământ. Prin luminarea celor ce asudă sub arșiță, prin înarmarea ostașilor fără număr, cari luptă pentru sfîntenia biruinței, pentru dreptate și nu pentru pradă, — se pot încurca înaltele socoteli dela masa verde...

Popoare libere, stăpâne pe soarta lor și mândre de trecutul, pe care nu li-l ascunde nimeni, am întâlnit pe țăraniile mărilor, dela Tomis, tristul exil al lui Ovidiu și până în Alpi.

Dar unde nu e pace și libertate, e destul să fie conștiință, iar strigătul la libertate e libertatea însăși.

Romulus Clifloc.

A apărut :

„ȘTII ROMĂNEȘTE?”

de Ion Gorun.

Acest volum, foarte folositor tuturor, costă 1 cor. 35 fl. La comanda dela 5 exemplare în sus se va socoti numai 1 cor. de exemplar; librăriilor se trimite și în comision. Cererile să se adreseze autorului, București, Str. Zece Mai, 3.

Cronica feminină

S'apropie iarna...

(De-ale modei)

Teatraliști sunt aci. Privește pe domnul acela cu mustața rasă și cu părul vâlvou, cum concentrează atențiunea corsoului asupra sa. O fetișcană drăguță, de curând eșită din școală, fericită-și mărturisește taina sufletului, pretinei sale: „auzi, dragă teatralitul N. s'a uitat în urma mea”, și roșește toată. Fetițele acestea sglobii, abia eșite din vrâsta plâpâdei copilării, au un fel de cult pentru ofițeri și teatraliști; un cult asemenea studenților sextani, cari versifică declarații de amor primadonei adorate, fără ca aceasta să știe la câți a cauzat nopți de insomnie jocul ei grațios d'aseară, cu un cuvânt teatralității au sosit, și corsoul Aradului e mai viu, se bucură de o vieță mai palpitantă.

Pe trubadurul pal, mizantrop al zilelor triste de toamnă aș vrea să-l aduc pe corsoul Aradului. Am prima convingere că desfătându-se în priveliștea aceasta frumoasă, văzând pâlcurile de fetițe suave și nevestele frumoase și elegante de-alungul trotuarului, fără întârziere și-ar schimba haina veche, uzată cu un pardesiu elegant, ca fără sfișală să dea și el față cu cele mai frumoase ființe ale divinei naturi.

Câtă vreme fabricanții de stofe parizieni și londonezi încă și azi își bat capul, că cu ce materii să se prezinte înaintea luminatei fețe a măriei sale „Moda”, proprietarii magazinelor de haine se sbuciumă cu gândul, cum să-și asorteze mai nimerit magazinul de primăvară.

Damele nu se pot decide să renunțe la haina de vară, purtându-o măcar și sub pardesiu. Deși vremea s'a răcorit binisor și prinde bine haina mai călduroasă.

Pentru întâia dată au renunțat la pălărie, de care s'au urât mai curând. Pe corso au apărut pălăriile colorate și caucurile. Sunt multe caucuri frumoase, mai ales la fete vedem foarte drăgălașe; îndeosebi dacă este și puțin decor pe ele.

Dintre atâtea frumoase e foarte dificil să dai uneia laurii. La caucurile acestea modeste de altcum, totul atârnă dela cine le poartă și firește dela felul cum le poartă.

Burghezul obișnuit din get-beget a considera vara până la „Ziua morților”, mai bine sgribură de frig, decât să-și schimbe mai curând haina de vară cu alta mai călduroasă. Progresiviștii însă cu mult zor studiază mișcarea modei ca să-și câștige haina pentru apropiata iarnă. Și chiar un zoolog distins ar sta buimac în fața vre-unei cunoștințe, dacă l-ar întreba: Domnule dragă, spune-mi ce animal dă blana „scunx”, ori pe cea numită „caracul”? Ca să nu vorbesc de diferitele blane cunoscute deja, ca *persana*, *ormelinul* și cea de *vulpe albă*, cauzele atâtor nopți de insomnie a cătorva burghezi subțiri la pungă.

Moda peste iarnă o va stăpâni costumul de catifea tivit cu blană albă; apoi mantaua de mătăsă cu guler de blană de vevertă și cea de scalschin în stil empir. Dominația blanelor nu o mai poate contesta nimeni.

Sunt scumpe? Tocmai de aceea! Nu o să se poată mândri oricine cu blană veritabilă.

La modă va fi și încă haina de astracan cu guler de vulpe albă, întocmai ca și mantaua lungă de jder. Firește nici boa de jder nici bolero de vulpe. Ce proporții vor avea manșoanele, încă nu se poate proroci; dar având în vedere că damele sunt partea mai slabă a genului omenesc, nici manșoanele nu nădăjdum să fie mei mari, decât anul premergător.

È cert că nu o să poată ajunge toate damele la blanele veritabile, sus pomenite, totuș suntem absolut siguri, că toate o să țină pas cu moda.

Pălăriile moderne de iarnă sunt ținute încă sub tainice zăvoare, dar în curând o să apară și ele pe corso.

Coafura se poartă pe gât, iar tâmplele sunt acoperite cu bucle ușor undulate. Frizura favorită a damelor parisiene se alcătuește în următorul chip: Părul se desparte în mijloc, ori la o parte, undulându-l bine de-alungul cărăruței. Fără nici un supliment se împletește într-o chică fixându-o în conciu. Peste frunte se aplică frizetă ușoară ce se sfârșește în bucele așezate la tâmple. Pe gât se fixează un conciu artificial din epoca lui Ludovic al XVI. Frizatul se face ușor, părul se cruntă și coafura e frumoasă. Frizura aceasta de altcum este

brevetul frizerului parisian Heng Mariu. Portul părului descris mai sus e un port pentru toate zilele, căci coafura nu suportă șablon. La frizurile de ocazie, deși Parisul lăfrează câte-un motiv nou, totuși gustul individual va prepondera cu orice ocazie. Coafura ocazională dacă place damei, dacă chiar din acest motiv e, deci, frumoasă, nu-și va schimba mereu forma.

B. H.

INFORMAȚIUNI

Arad, 7 octombrie n. 1911.

Mersul vremii

Institutul meteorologic anunță vreme schimbătoare, pe alocurea la vest plui.

Prognostic telegrafic: senin, pe alocurea la vest plui.

Temperatura la amiazi a fost de 20.2 Celsius.

Bursa de cereale din Budapesta

(După 50 kgr.)

Grâu pe octombrie	Cor. 12.14
Grâu pe aprilie 1912	12.27
Secară pe octombrie	10.37
Secară pe aprilie	10.72
Cucuruz pe maiu 1912	8.60
Ovăs pe octombrie	9.49
Ovăs pe aprilie 1912	9.73

Ca să fim cruțați de munca și spesele îmbinate cu provocarea restanțierilor, pe calea aceasta rugăm pe toți abonații ziarului nostru, să binevoiască a grăbi cu plățirea abonamentului.

Pe cuponul mandatului postal, rugăm a se indica numărul de pe fâșia sub care primesc ziarul.

Cu stimă:

Administrația ziarului
"ROMÂNUL"

Spiritul lui Ghimiș.

Nimeni nu bănuia, că junele Ghimiș ar putea avea spirit... afară de el. Nu e vorba, că el nu bănuia, era sigur.

Lumea cealaltă însă ar fi crezut în existența pietrii filosofale, în strălucirea soarelui la miezul nopții... în orice în sfârșit numai în spiritul lui Ghimiș nu. Și cu toate acestea a venit o împrejurare în care toată lumea a recunoscut, că Ghimiș este băiat de spirit. Să vedeți cum s'a întâmplat.

Mai mulți prieteni au pornit-o, într'o seară de petrecere, cu trăsura la câmp. Noaptea era întunecoasă, după ploaie.

În trăsura o singură doamnă, dar foarte nostimă.

La un moment dat Ghimiș a început să facă spirit, dând drumul sacului său de glume învechite sau neuitate. Nu râdea nimeni, pentru că Ghimiș — ca de obicei — nu avea haz.

Iată însă; că de odată cel mai pretențios dintre prieteni, acela care zâmbea rar, a început să râdă și să strige:

— Bravo Ghimiș!

Râsul lui se transformă repede în adevărate hohote, cari umpleau împrejurimile:

— Mai spune odată, Ghimiș!

— Bătă-te norocul! Ce-ai astă seară, Ghimiș?

Și întreaga trăsură, înțesată de pasageri, se molipsi de la cel care râdea, a fost un râset general și Ghimiș era fericit, nespuns de fericit: i se făcuse dreptate, i se recunoscuse spiritul.

Dar, o neînțelegere a lucrurilor omenești!

Pentru ce a trebuit oare să vie decepția, să aflăm ea nici în seara aceea Ghimiș nu a avut spirit? Ajunsesse deziluzie!

Pe când toată lumea făcea haz, eu vechiul spion de suflet, m'am întors fără să vreau în spre amicul nostru, care începuse întâi să râdă.

— Și atunci am făcut o descoperire extraordinară, am văzut originea spiritului lui Ghimiș.

O mână mică, albă, fină, cu degetele subțiri, ciocănea, ca pe clapele unui pian, coastele prietenului nostru. El râdea de se zvârcolea, mai să leșine și degetele nelădurate nu se mai astămpărau.

Cum naiba să nu aibă spirit Ghimiș?

O singură dată a avut Ghimiș spirit în viața lui, dar nici atunci n'a avut noroc: l-am dat de gol. R.

Gheorghe Coșbuc. *Atragem deosebită atențiune a cetitorilor asupra minunatului poem, ce publicăm în foiletonul nostru de azi din mâestrul condeiu al d-lui Gheorghe Coșbuc, care după o tăcere mai îndelungată, pricinuită de revizia traducerii Divinei Comedii a lui Dante, cu ziua de azi își reîncepe colaborarea sa regulată la ziarul nostru.*

Procese Tribunalului. *Suntem informați că procesele politice ale Tribunalului de sub n-rii 25610 910 și 9820 911 cari erau să se pertracteze azi înaintea curții cu jurați din Oradea-mare s'au sistat, deoarece la ordinul ministrului de justiție procurorul și-a retras acuza. Spre știre și orientare publicului românesc!*

Sfințire de biserică. Măne duminică dimineața cu motorul accelerat P. S. Sa părintele Episcop Ioan I. Papp pleacă la Răpsăg, unde va sfinți biserică restaurată. Cu acest prilej P. S. Sa va hirotesii întru protoprezbiter pe d. Fabriciu Manoila, noul protopop al Lipovei, Răpsăgani pregătesc înaltului prelat o primire splendidă, plină de iubire și devotament. Cu această ocaziune părintele Episcop va cerceta și comunele Voivodeni și Mănerău.

Capelan „agitator“. Un ziar de seara primește din Neutra următoarea știre: Tribunalul din Neutra a osândit la 8 zile închisoare pe capelanul slovac Ștefan Fridechovsky din Nagybossány, pe motiv, că în cărciuma- satului, când învățătorii au poruncit țiganilor să cânte imnul unguresc, el, capelanul în semn de dispreț a scuipat și a cântat imnul slovac „Hei, Slavone!“ Patria este salvată!

Cosînzeana, revista literară ilustrată pentru familie, ce o va eda Sebastian Bornemisa, proprietarul „Librării Naționale“ din Orăștie, va apărea în 1 | 14 octombrie și toți, cari doresc să o aibă, sânt rugați să-și dea adresele, ca să li-se trimită un număr de probă. Până la anul nou revista iasă de două ori pe lună, iar delat anul nou începând de trei ori, sau poate chiar săptămânal.

Abonamentul pe ultimele trei luni ale anului e numai 1 coroană.

Adresele și abonamentele să se trimită la „Librăria Națională“, S. Bornemisa în Orăștie—Szászváros.

Cununie. D-soara Anuța M. Burdan (Boroșineu) și dl Ioan Rebeaga (Sibiu) își vor serba cununia religioasă joi în 12 octombrie n. în biserică gr.-or. română din Boroșineu. Felicitări.

Accidentul unui aviator. Aviatorul militar Bonneaut care mai în zilele trecute duse premiul sborului la distanță între Paris—Roma, ieri cu ocaziunea exercițiilor militare dela Reims a suferit un accident catastrofal. În după amiaza din 6 octombrie a încercat o ascensiune cu aparatul său Blériot. Despica înălțimi considerabile în momentul când observă că motorul său de 140 putere de cai e deteriorat. Cercă să aterizeze dar în clipa când a mutat cârma aeroplanului, aparatul cade fără să mai poată fi stăpânit cu iuțala fulgerului la pământ. Tânărul aviator a ajuns sub aparatul care i-a zdrobit mâinile și picioarele, suferind și grave leziuni la intestine.

Călătoria M. Sale la Budapesta. Din Viena primim știrea că: neluându-se dispozițiuni privitoare la călătoria Majestății Sale la Budapesta, se crede, că va renunța la vizita ce-i hărăzise capitalei noastre luna aceasta. Se crede totuși că amânarea aceasta va fi recompensată luna viitoare printr-o mai lungă ședere în Budapesta.

În ziua de 21 octombrie Majestatea Sa se va duce în Schwarzaeu, unde va lua parte la căsătoria prințului Carol Francisc Iosif cu prințesa Zita.

Ținându-se seamă de împrejurările internaționale de acum — când atâtea afaceri sunt pușe la cale — este eschis ca în acest timp de pescuit în turbure, domnitorii străini să viziteze pe al nostru.

Învățător asasinat. Eri seară doi muncitori pietrari în Budahalász, au ucis cu patru împunsături de cuțit pe învățătorul sârb Sava Belics. Cei doi pietrari băuseră toată zina și erau beți deabinele când numitul învățător intră în cărciuma în care ei petreceau într'un mod scandalos. Lucrătorii fără vre-un motiv au bruscat pe învățător și după un schimb de câteva cuvinte l-au împuns mortal cu un cuțit. Făptuitorii Pavel Peirovits și Milan Shurkovits au fost arestați imediat de jandarmi.

Nenorocitul învățător, pensionat de vre'o câteva zile numai, va fi îngropat mâine.

Arestarea unor falsificatori de bani. Ni se comunică din Brad că jandarmii au arestat în Almașul mare o bandă de falsificatori de bani. Conducătorii acestei întreprinderi sânt economistul Pashen Pastyuc și culegătorul tipograf Romulus Budai care de mai mult timp și-a părăsit ocupația. Numita bandă a fabricat bani din zinc reușind a trece în circulație o mare parte din ei.

Necrolog. Ni-se anunță moartea d-lui Mihail Leucuița, paroh gr.-or. român în Comloș, întâmplată în 6 octombrie st. n. a. e., în etate de 67 ani și al 39-lea al preoției.

Înmormântarea va avea loc mâine, duminică, în 8 oct. în cimiterul din Comlăuș.

Odihnească în pace.

Guvernul contra închiderii cărciumilor. Din Muraș-Oșorheiu ni-se anunță:

Solgăbirăul districtului Murașul de jos a amendat pe cărciumarul din Szentgerce, Kuti Dénes, fiindcă duminică nu și-a închis cărciuma. Subprefectul comitatului Murașturda a aprobat măsura solgăbirăului. Cărciumarul însă a apelat la ministerul de interne.

Contele Khuen Hédervary, ca ministru de interne și reprezentând în același timp un for mai înalt, a nimicit hotărârea celorlalte două foruri, arătând, că nimeni nu poate fi pedepsit lăsându-și cărciuma deschisă în timpul duminicii.

Lovitura ministrului a produs mare nemulțumire în comitat.

Începerea manevrelor regale în România. Marile manevre regale se desfășură pe câmpiile Moldovei.

Principele Ferdinand cu tot stat-majorul său a sosit la Mircești și a vizitat trupele, cartierul și regiunea.

Atașatii militari străini au sosit la Roman.

Regiunea a început a fi cutreerată de trupe în recunoaștere.

Hoții. „Olteanul“ scrie: sâmbătă în 30 sept. noaptea, la 12 ore, a intrat hoții în curtea d-lui Gheorghe Pop, timar și episcop al sf. biserici gr.-cat. din Făgăraș, doi a intrat prin grădină, doi au stat la poarta din uliță, observând câinii a început a-i lua la goană, cei doi hoți din curte, unul a intrat în cubnă, al doilea se apăra de căne, stând la poartă ca să-i sloboadă pe cei din uliță, la azul cânilor s'au trezit cei din casă și a aprins lumina electrică, strigând pe fereastră după ajutor, observând hoții că s'au trezit vecinii, cari luându-i la goană, atunci hoții au luat-o la fugă cu bicicletele spre drumul de către Mândra.

Numai decât cauza a fost înștiințată gendarmierii, cari i-au căutat pe toate locurile, dar n'a dat de hoți, precum să s'aronește hoții și-au cercat norocul și ia birtașul Orendi din casele orașului. Precum să presupune compania de hoți din munți a lui Veza, nu-și mai află pradă prin satele și hotarele apropiate de munți, unde suut luați la goană de sute de gendarmi, cari nu pot pune mâna pe lei, își încep manoperele prin orașul Făgăraș.

La fondul dr. D. P. Barleanu pentru ajutorarea sodalilor (cafelor) fără lucru, al „Reuniunii meseriașilor români din Sibiu“, au mai dăruit: Teodor Moldovan, cismar 50 bani, Ghenadie Bogovici, protosincol (Budapesta) 1 cor., Gheorghe Prașca, cismar, 20 bani, Zaharie Aron, cismar, 50 bani, Ioan Petruța, învățăcel, cismar 20 bani, Isidor Grindean, cismar și soția sa Elena, întru vecinică odihnă a fiului lor Victor, fost paroh în Iclandul-mare 1 cor, Ioan Topârceanu, pantofar (Să-

liște) și Ioan Limpede, pantofar (Sibiu) câte 50 bani, Ioan Mihălțan, pantofar 20 bani și Victor Tordășianu, prezident 10 bani.

Teatrul Apollo. Măne, duminică va prezenta următorul program:

1. Cavaleria italiană (cel mai nou tablou al armatei italiene. Mare atracție). — 2. Portarul (umoristic). — 3. *Păcatele tinerețelor* (dramă. Filmul e de 1000 m. Capod'opera cinematografeii. Persoanele: Un consilier ministerial. Nevasta consilierului ministerial. Băieți, Edgar, Sofia vânzătoare într-o prăvălie de mănuși). — 4. Haina albă a lui Nauke (amuzant).

Reprezentările se încep dela orele 3 după amiazi.

Prețurile de intrare: 1 cor., 80 fil., 60 fil., 40 fil. și 20 fil. — Orhestră proprie.

Aviz! Am onoare a aduce la cunoștința Onor. public românesc, căci după o praxă îndelungată, făcută prin Viena și Berlin, în primele ateliere și prăvălii, mi-am deschis atelier și prăvălie de ghetete bine asortat în strada Grecilor Nr. 9 (Sassebeș) Sebeșul-săseș. Atrag atențiunea On. cetitori, cum că efeptuiesc ghetetele cele mai practice pentru *picioare suferinde*, și lucruri de *fason*, pentru cari garantez, că le execut conștiințios și grabnic, după cerință. Comandele le trimit urgent, deslușiri și informațiuni dau gratuit. Rog sprijinul On. public românesc: *Ioan Tincu*, specialist de încălțăminte pentru picioare suferinde. *Sászsebeș*, str. Grecilor Nr. 9.

Nou! Atragem atențiunea on. cetitori asupra inseratului lui *Igaz Sándor*, care și-a deschis cea mai mare prăvălie de giuvaerice în Arad, Piața Andrassy (Palat. Minorților), unde se pot cumpăra cele mai bune oroloage de buzunar, serviciiuri, etc.

x Rostul medicamentelor în contra vanei de aur (emoroide) este să sisteze cauza constipațiunii, acestei boale neplăcute. Exeriențele câștigate în spitalul general din Viena dovedesc că „*Apa amară naturală Franz Iosef*“ (Ferencz József), deja în decurs de câteva ore produce un scaun moale și cu toate ocaziunile alină durreile. Se capătă în prăvălie de apă minerală în apotece.

Aviz. Sprijiniți pe M. Radu, eroitor român în Cluj strada Jokai No. 21

Ultima oră

Italienii persecutați.

Autoritățile turcești din Salonic au dat poruncă tuturor italienilor cu prăvălii să le închidă.

Și marea bancă Mondiano a fost închisă. În genere autoritățile turcești din Salonic purced cu mult mai riguros ca în alte părți.

Măsurile acestea energice se atribue influinței comitetului junilor turci. Din spitalul italian au fost îndepărtați toți medicii și servitorii italieni și înlocuiți cu turci. Maicele angajate au abzis și plecat din Salonic nevoind să servească sub autorități turcești.

Comunicatul guvernului.

Guvernul turc a ținut un mare consiliu, în care a hotărît să dea un comunicat îndreptat în contra italienilor. Comunicatul va apărea în timpul cel mai scurt.

În acest comunicat guvernul amenință pe italieni cu confiscarea averilor, pe lângă aceea, că-i va expulza. Se zice, că guvernul a hotărît compunerea acestui comunicat sub influința terorismului junilor turci cu tendința de a îndemna puterile europene la amestec în conflictul dintre cele două state, ca să împiedice Italia în continuarea ostilităților față de Turcia.

Flota austriacă în Salonic.

În Salonic se așteaptă cu multă nerăbdare sosirea unei părți a flotei austro-ungare, ca să apere portul. Știrea s'a lansat pe baza unei telegrame necontrolate.

Ducele abruzilor a primit ordin dela guvernul italian să încete cu operațiunile sale contra malurilor albaneze. Ducele s'a întors în urma acesteia la Taranto. Locuitorii l-au primit cu mari ovații ca pe un adevărat erou național.

Legiune străină.

Un ziar din Cracovia a publicat ieri un apel către tinerimea polonă să formeze o legiune străină și să plece întru ajutorul turcilor. Ziarul a fost confiscat.

Dr. DUMITRU POPA

MEDIC UNIVERSAL.

Fost medic de clinică și spital.

Specialist în morburii interne, de femei, de copii și de urechi.

Arad, Strada Petöfi (lângă gimn.) Nr. 10.
Consultațiuni: 11—12 ore a. m. și 1/2, 3—5 ore. p. m.

Dr. ȘTEFAN TĂMĂȘDAN

medic unv. specialist în arta dentistică.

ARAD, vis-à-vis cu casa comitatului.

Palatul Fischer Eliz. Poarta II.

Consultații dela orele 8—12 a. m. și 3—6 d. a.

Redactor responsabil: Atanasiu Hălmăgian.

Városmajor-Sanatorium și Hydrotherapie

26 odăi aranjate cel mai modern.

Supraveghiere medicală continuă (constantă).

Birou central, stabiliment medical:

Budapesta, Bulevardul Ferencz-körut 29.

Director-șef: Dr. A. Cozmaș.

Consultațiuni dela orele orala 8—9 a. m. 3—5 p. m.

Telefon 88—99.

Izvor ieftin de cumpărat

gramofoane și plăci

de vânzare și cu plătit în rate

Noutăți! Au apărut noi plăci românești. Cereți preț curentul il. gratis din Margle magazin de

gramofoane

al lui

TÓTH JÓZSEF

Szeged, str. Könyök 3.

FOIȚA ZIARULUI „ROMÂNUL”,

Roza dela Disentis

de

H. Zschokke.

Trad. de Iunius.

(56)

— Urmare. —

Căpitanul de vânători se perdu de puținii săi cunoscuți în zăpăciala cauzată de mulțime. În zădar cerca să-i găsească printre cei dinainte. Aici erau conducători oameni cu totul străini, cari de-deau porunci în limba romanică sau germană. Cercetând se amestecă și printre ceice se aflau mai la urmă și spre a scăpa de inbulzeală, rămase cu aceștia și-și urmă astfel calea ciassuri întregi.

Amurgul serii colora cu purpurul său meterezele cetății dela Hohentrins.

Când se reuniră păleurile risipite pân'aci iarăși se opriră la Reichenau ca să poposească, se coborau deja umbrele inserării peste piscurile mărețe ale stâncilor dela Calanda.

Se hotărîră să rămână aici, pentru a aștepta sosirea zilei hotărîtoare de mâne.

Numai cu multe rugăminte și imbiind o sumă însemnată de bani, reuși Flavian să obțină o cină săracăcioasă și o mână de pae pentru așternut într'un grajd lăturălnic.

Nu putu însă să doarmă.

Evenimentele celor din urmă douăsprezece ore i-se mișcau neconținut ca o nălucă pe dinaintea ochilor fchiși.

În liniștea nopții răsunau cântecele vesele și râsetele desmățate ale țaranilor beți de vin și de rachiu.

Mulțimea sparse și jăfui locuințele singuraticilor și celarele și pivnițele castelului, ale birturilor și vămilor și-și petrecea acuma în desfrânări și orgii de tot felul.

De mai multe-ori se ridicase deja Flavian disperat din așternut, ca să fugă sub scutul întunericului nopții dela locul acesta al fărădelegilor și al mișeliilor. Pirotit și obosit cum era însă, cădea iarăși în așternut.

Aurora dimineții lumina deja lemnăria din care era făcut grajdul, când în sfârșit fu cuprins de un somn greu.

XXX. Retragerea.

Soarele era sus pe cer. Afară se auzia zgomot ca de vifor. Flavian își reveni numai cu mare anevoință în fire și-și aruncă privirile în jur de sine.

Uruitul de afară continuă, cu toate că vremea era senină. El sări în sus și ieși din grajd afară la liber. Aici constată, că se afla pe un platou în apropierea sătuleanului Tamins într'o livadă. Jos în vale zăcea castelul Reichenau, o locuință în stil mai modern cu zidiri laterale. Ceva mai departe se vedeau două poduri de lemn acoperite peste cele două ramificații ale Rhinului, cari se

uniau în apropierea unor grădini din fața castelului.

Din depărtare se deslușiau salve întotite de pușcă, iar dealungul pădurilor de molizi răsuna ecoul tunurilor, ce băbuiau. Oamenii singuratici fugiau grăbiți peste câmpie, ca și când ar fi fost dezertori sau trimiși de pe câmpul de bătaie. Pe cărările prăpăstioase ale Alpilor cunchelzici coborau în jos spre vâgăni femei cu bagaje și cu copii.

Nu mai era nici o îndoială, că lupta era în toi. El plecă spre a afla amănunte despre starea lucrurilor.

Apucă deci drumul spre castel. Satul era pustiu și liniștit. Pe drum dădu peste leșurile câtorva soldați uciși. În jurul castelului și în grădinile din față deasemenea părea, că a murit orico urmă de viață. Numai ici-colea se așiau urmele vandalismului și jafului din preseară, uși și ferestre sparte, hărături de sticle, tăiere și unelte zdrobite.

În sfârșit de pe podul acoperit, peste care ducea drumul către Chur, auzi voci omenești. Se îndreptă înspre ceice veneau. Erău țărani, cari duceau zoriți o targă, pe care zăcea un bărbat bine îmbrăcat din care curgea sânge.

Prevost se înfioră recunoscând hainele nefe-ricitului.

Era contele Malariva.

(Va urma).

Mare isvor de cumpărat ieftin

KOPETKÓ KÁROLY junior

PRĂVĂLIE DE MODĂ.

ARAD, STRADA WEITZER-JÁNOS.

(Palatul minoritelor).

Telefon pentru oraș și comitat Nr. 477.

Cu ocaziunea timpului de toamnă și iarnă, recomand costumele cele mai bune de stofe duble, catifea pentru haine, flanele franceze de lână, mătăsuri pentru bluse, muselină și escharpată de mătase pentru teatru precum și cele mai moderne mărfuri de blănării. Mare magazin de fabricații din patrie. Pânzături și servicii de masă, precum și albituri pentru bărbați. La cumpărări în bani gata 5% rabat.

Serviciu prompt.

Mare isvor de cumpărat ieftin

Mare isvor de cumpărat ieftin

Atelierul de dentură

Radu Novac

Arad, Tököly-tér 7.

Etagiul I.

PRIMA FABRICĂ de MOBILĂ în VĂRȘET

LEONH. SCHULZ

PROPRIETAR:

Văduva HUGO APFELBAUM

CEL MAI MARE DEPOSIT DE
MOBILĂ ÎN UNGARIA DE SUD.CALITATE PRIMĂ! — PRODUCERI PROPRII.
PREȚURI MODERATE.

VĂRȘET STR. KUDRITZER

No. 11 și 16.

(TÂRGUL LEMNELOR). — ÎNTEMEIATĂ LA 1865.

Imprumuturi

cu amortizație și imprumuturi pentru funcționar, **vinderea și cumpărarea de moșii și parcelarea lor** o mijloc este mai avantajos:

Biroul de intermediare:

Vig Lajos

Arad, Arpád-tér Nr. 5.

.. Telefon Nr. 671. ..

S'a deschis!

prăvălia nouă de giuvaere a lui

IGAZ SÁNDOR

ARAD, piața Andrassy (palatul Minoritelor).

Asortiment bogat din cele mai moderne, bijuterii, argintării și oro-loage extra-fine. Apartament deosebit pentru articlii de argint-china.

Prețuri moderate!

(Fiți atenți la firmă).

Pentru sezonul de toamnă și iarnă!

:: Recomand magazinul meu bogat asortat în ::
pălării de bărbați, albituri, cravate și mițe.

Mare asortiment de pălării de băieți pe lângă prețuri fixate. Totdeauna recomand
≡ atelierul meu de blănării ≡
pentru toate lucrările ce cad în bransa aceasta pe lângă serviciul cel mai prompt.

Cu stimă:

IOAN BALINT „JÁNOS“
Timișoara-Fabric. Palatul orașului.

Cumpăr sau dau în schimb pentru alte obiecte
recipise de amanet,
aur, argint zdrobit și bijuterii

Deutsch Izidor,

orologier și bijutier.

ARAD, str. Weitzer János,

(Palatul minoritelor).

Magazinul de oroloage și bijuterii cel mai
mare din Arad. Cea mai ieftină sursă de
cumpărat. Telefon 438.

BLĂNĂRII

precum: beauri, (muft), tocuri
de picioare. Jachete după croiu
englez și francez, berletueli
.. (cuptășeli) cu lână etc. ..

Reparări și transformări bune
și eficiente se pot executa la

NICOLAE GRUȚIA

BLĂNAR DE LUX.

TEMESVÁR-JÓZSEFVÁROS, Hunyadi-ut. 9.

Magazin ul electrotehnic al lui

Kalmár József

Arad, str. Salac Nr. 2.

Telefon: 242.

Montează motoare electrice
pentru industriași, instalează
lumina electrică cu prețurile
cele mai moderate, etc. etc.

Vei cruța mulți bani!

dacă vei cerceta
hotelul și grădina

K r a v á r

din str. Sarló nr. 3.

la „Hétvezér“,

unde se pregătesc cele mai
bune mâncări ungurești vi-
nuri alese de deal, și bere
proaspătă de kőbánya, pe
lângă perțurile cele mai ieftine
și serviciul cel mai bun.

Popicărie acoperită. Iluminație electrică.

În atențiunea celor ce se mută.

Instalații de lumină electrică
împreună cu becuri, execută și
furnizează prompt sub cele mai
favorabile condiții de plătire.

Cine dorește un fonograf bun?

Să se adreseze cu toată încre-
derea subscriberului și va fi pe
deplin satisfăcut. Cereți catalog.

Biciclete de strap și de sport

poți căpăta cu prețurile cele mai
moderate dela firma

KOCH DÁNIEL

Intreprindere de instalare a sonerilor și te-
lefonului precum și montarea bicicletelor.

ARAD, str. Deák-Ferencz Nr. 42.

GYAPJAS LAJOS

măestru zidar diplomat

ARAD, str. Illés nr. 38.

(Casa proprie).

Primește ori-ce lucrări
: în bransa aceasta. :

Face și execută planuri
de zidiri pe lângă prețu-
turile cele mai moderate.

Noutăți igienice de gumă și bășică de pește.

Specialitate preservativă fabricat veritabil francez și american în pachete originale.

Recomandată de medicii!

Garanță.

Nou! „Fatime“ I și II calit. Prețul 1 duzină 6 și 8 coroane.
„Semiramis“ I și II calit. Prețul duzină 10 și 12 coroane.

Ambele feluri de preservative sunt cele mai excelente produse din această specialitate și se pot procura exclusiv la mine.

NOU! „Auto vaginal spray“ **NOU!**

Cel mai sigur și mai practic mijloc de prezervare a veacului nostru. Prețul per bucată **15 cor.**

Se trimite direct prin fabrica de instrumente medicale și articole de gumă

KELETI I. Budapest, IV.,

Koronaherceg - utca 17. Prov.

Cereți gratuit și francat preaiinteresantul meu cel mai nou preț curent ilustrat cu peste 3000 de ilustrațiuni.

Fondat 1878.

Telefon 13-76.

Mijlocitori se caută în fiecare oraș cu proviziune considerabilă.

„CORVINEANA“

INSTITUT DE CREDIT ȘI ECONOMII, SOCIET. PE ACȚII ÎN HUNEDOARA (V.-HUNYAD)

Convocare.

Domnii acționari ai institutului de credit și economii „CORVINEANA“, societate pe acții în Hunedoara, să invite în virtutea §-lui 19 din statute la

Adunarea generală extra-ordinară,

care se va ține Duminică, în 15 Octombrie st. n. eventual în senzul §-lui 24 din statute în 22 Octombrie st. n. 1911 la 2 ore p. m., în localul institutului.

OBIECTELE:

1. Alegerea președintelui, conform §-lui 23 din statute;
2. Prezentarea statutelor modificate în adunarea generală extraordinară ținută la 25 Iunie st. n. 1911 și aprobate de tribunalul regesc din Deva sub Nr. 10144-1911 p.;
3. Deciderea adunării generale în ce privește interpretarea §-lui 30 din statute referitor la cazul de înrudire a membrului din direcțiune Alexandru Dima cu subcontabilul ales definitiv Constantin Dima;
4. Alegerea directorului și cassarului în mod provizor pe 1 an;
5. Alegerea alor 2 membri externi în direcțiune cu mandat pe 3 ani și 1 membru intern cu mandat până la adunarea generală ordinară a anului 1912;
6. Aprobarea salariului directorului Dr. Desideriu Fülepp și a cassarului Buda Béla, pe timpul din 1 Martie până în 8 Octombrie 1911, conform conluzului direcțiunii din 8 August 1911;
7. Eventuale propuneri.

Domnii acționari, cari voiesc a participa la adunare în persoană sau prin plenipotențiați, sunt rugați a-și depune, în înțelesul §-lui 20 din statute, la cassa institutului acțiunile, eventual documentele de plenipotență, cel mult până în 14 Octombrie st. n. 1911.

Hunedoara, la 19 Septembrie 1911.

Direcțiunea.

ATELIERUL DE LĂCĂTUȘIE ARTISTICĂ DE CLĂDIRI ȘI DE CÂNTARE

Mark Gartner

Arad, Piața Libertății Nr. 11.

Primește și execută prompt culant și cu prețuri moderate orice fel de lucrări în bransa de lăcătușie precum: ferăriile la clădiri, zăbrele la morminte și pregătiri și reparaturi solide de cântare. Cu preliminare de spese servește gratuit. Contând la binevoitorul sprijin, rămân

Cu deosebită stimă:

MARK GARTNER.

URMAȘII IOSIF STICH

croitor de reverenți și haine civile.
CARANSEBEȘ, peste drum de reședința episcopescă.

Se recomandă p. t. public pentru facerea de tot felul de

haine bărbătești

din cele mai bune stoffe din țară și străinătate, cari se află totdeauna în mare variație și după fasonul cel mai nou în depozit.

On. preoțimi, cât și On. teologi

le atragem atențiunea asupra reverențelor și saloanelor, lucrate cu șic, din stoffe fine și croite după ultima modă.

Asigurând un serviciu prompt și real, rugăm marele public de a ne onora cu încredere fiind sigur, că va fi deplin satisfăcut.

Comandele din afară se efectuează repede.

Fondat în 1903.

Fondat în 1903.

„COROANA“

institut de credit și economii, societate pe acții în Bistrița.
— Centrala în Bistrița, Strada Spitalului Nr. 38. Telefon Nr. 65. — Filiale în Lechința și Șeul-mare. — Giro-conto la Cassa de păstrare postală Nr. 28220.

Capital acționar	Cor.	300.000
Fonduri proprii	„	100.000
Circulația anului 1910	Cor.	21.500.000
Depuneri spre fructificare	Cor.	700.000

Primește depuneri spre fructificare, despre cari liberează libel. Plătește deponenților 5 procente interese, iar bisericilor, școalelor, corporațiilor, instituțiilor culturale precum și privaților cu depuneri peste 10.000 cor. 5 jum. la sută procente interese. Primește depuneri și mai mici, săptămânale sau lunare cu, sau fără cassetă. Bisericile în general se folosesc de cassetă. — Contribuiri după depuneri o plătește institutul. Pentru erutare de spese postale, trimitem *chequri postale*. — Acordă *credite cambiale* cu *cavenți* și cu *acoperire hipotecară* de case și proprietăți de pământ cu 7-8 procente și cu puține spese de întăbulare. Acordă *împrumuturi și pe obligațiuni*. Primește replătiri în rate săptămânale, lunare, trilunare și semestriale. — Dă avans pe *efecte* emise de stat și societăți comerciale. — Mijlocește *asigurări de viață, asigurări contra focului, grindinei și de vite cornute* după tarife ieftine. — *Incassează polițe și efectuează toate operațiunile de bancă și comission*. La cerere intervine la *cumpărări și parcelări de moșii* precum și la *cumpărări de mașini agricole*. — Sprijinește lățirea *comerțului, industriei, meseriilor* la poporul nostru. Serisorile și afacerile încredințate le *resoalvă în ziua primirei*. — Acordă *ajutoare* elevilor de meserii. Sprijinește *literatura*, și în genere, ori-ce *lucrări culturale*. — *Stă gratuit la dispoziția economilor, meseriașilor, comercianților români cu sfaturi în cauză de orice natură.*

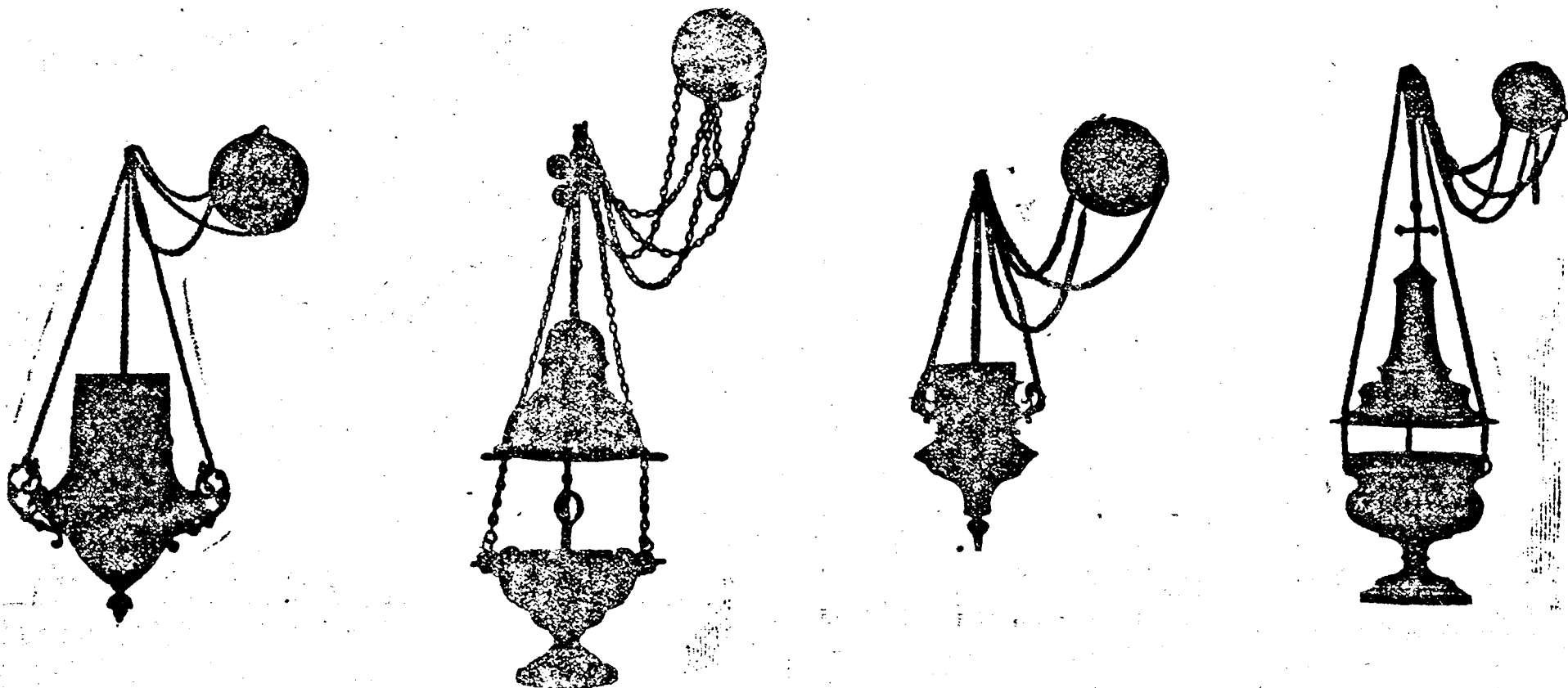
Direcțiunea.

Librăria diecezană

ARAD, Strada Deák-Ferencz.

Mare depozit de recvizite bisericesti:

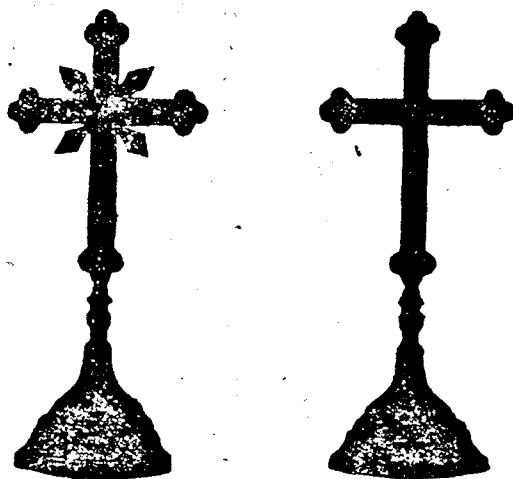
Potire din bronz aurit 25 cm. înalt cu disc aurit 36 cor. — Potire din bronz cu paharul și discul din argint curat și aurite 85 și 110 cor. — Potire din argint curat întreg cu disc dela 250—300 cor. — Cutie pentru mir la sfântul botez din argint de china 26 cor.

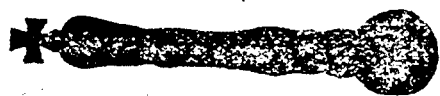
Candele din alpaca à 7—8.50, 12—15, 24 și 30 coroane bucata. — Cădelnițe din alpaca à 18, 22—24, 30 și 50 coroane bucata.

Vase pentru apă și vin cu tava de alpaca à 15 și 20 cor.

Cruci pe altar sau portative din lemn, frumos lucrate à 4 coroane — din argint de china cu D-nul Hristos gravat în cruce și cu decoruri aurite à 15—20, 30 și 40 cor. bucata din argint de china cu Domnul Hristos în email și cu decoruri aurite à 24—32 și 40 coroane bucata.

Linguriță pentru sf. cuminicătură din bronz aurit cor. 4 — din argint aurit cor. 9.

Copie din bronz aurit cu ascuțiș cor. 4 — din argint aurit cor. 9.

Disc cu steluță din bronz aurit cor. 15 — steluță separat cor. 8 — discul separat cor. 9.50 bucata. — Disc cu steluță din argint curat și aurit cor. 30.

Ripide din lemn frumos lucrate și aurite à 20—24 și 30 cor. bucata. — Ripide din aramă frumos lucrate à 50—60 și 80 cor. bucata. — Candelabre (policandre) pentru biserică din bronz curat, foarte frumoase cu prisme de cristal pentru 12 lumini à 120—140 și 220 cor. bucata, pentru 24 lumini à 200—260 cu 48—60—72 sau 90 lumini à 1100—1400 coroane. — Candelabre din aramă bronzat cu prisme de cristal pentru 24 lumini à 120 și 160 coroane. — Ornate (odăjdii) bisericesti în toate execuțiunile dela 140—1000 corone. — Prapori în toate mărimile și colorile dorite dela 140—1000 coroane. — Prăznicare execuție foarte frumoasă lucrate pe lemn de tei conform prescrierii bisericeii noastre à cor. 9 bucata. — Pălării preoțești cor. 10 bucata. — Brâne preoțești metrul à 10—15 cor.

Am onoare a aduce la cunoștința onorabilului public român din Arad și provincă, că ospătaria de pe **piața Tököly Nr. 4** fostă a lui Reiter, am luat-o în primire și transformată conform recerințelor moderne, sub numirea de

„Polgári bór és sör csarnok“

o pun la dispoziția on. public.

Datorința mea principală va fi: să asigur și servesc publicul ce se va abate pela mine, cu bucate pregătite după cel mai bun gust și în exemplară curățenie; tot asemenea voi servi cele mai gustoase vinuri de sub podgoria Aradului, precum și bere de prima clasă dela Kőbánya.

Deci: mâncări bune, curate și gustoase. Serviciu prompt. Rog sprijinul binevoitor al on. public.

Cu toată stima:

SCH. BALÁZS

Ospătar.

Arad, Piața Tököly 4.

Mătăsuri louisien 48 cr. — Pongée 65 cr.

Zace în interesul d-voastre

ca înainte de a vă procura cele trebuincioase pentru toamnă să cercetați noutățile de toamnă din mătasă și lînuri de spălat aflătoare în magazinul

Frații Popper (Popper Testvérek)

în Arad, strada Forray.

Catifea luxoasă pentru haine 65 cr. Catifea turcească dela 75 cr.

Rugăm binevoitorul sprijin.

Cu stimă:

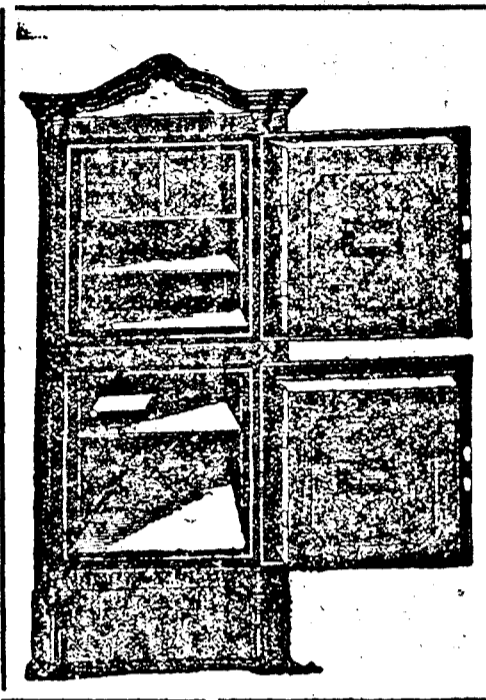
Frații Popper.

Arad, str. Forray.

Prima fabrică transilvană

cea și regală privilegiată de

Casse de fer și oțel și lăcătușerie de artă și construcție instalată cu forță electrică.

Serviciu solid, prompt și conștientios.
Prețuri moderate.

Cataloage de prețuri gratis și franco.
Prima referințe.

E. Purece,

Sibiu—Nagyseben, Strada Faurului
(Schmiedgasse) Nr. 19.

CELE MAI MINUNATE MANȘOANE,
: ȘI CELE MAI MODERNE BOAURI :

SE POT CĂPĂTA CU PREȚURILE
CELE MAI IEFTINE ÎN MAGAZI-
:: NUL DE BLĂNĂRII AL LUI ::

MAYER MIKLOS

ARAD, STRADA KOSSUTH 5.

(CASA PROPRIE).

TOT ACOLO SE PRIMESC SPRE
REPARARE TOT FELUL DE BLĂ-
NĂRII FINE CU PREȚURILE CELE
:: MAI MODERATE. ::

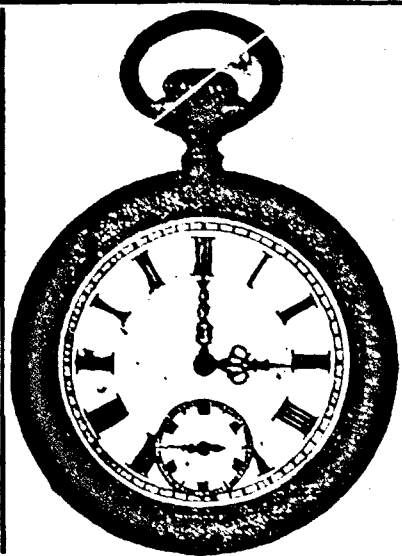
GHEORGHE IANCOVICI prăvălie de manufactură.

== Arad, strada Forray Nr. 2. ==

Sosind noutățile de toamnă și de iarnă, am onoare a încunoștiința on. public românească, că în prăvălia mea de manufactură se află cele mai fine stoffe, flanele și parcheturi în modelele cele mai noi, și totodată pânzături, șifoane, garnituri de damast, ciorapi, corsete, umbrele, și multe alte lucruri de soiul acesta. Rog binevoitorul sprijin.

Cu deosebită stimă:

GHEORGHE IANCOVICI.

Cele mai bune **oroloage**

Cele mai solide și **juvaericele**

cele mai moderne

atât pe **bani gata**, cât și în

rate pe lângă **chazășle de 10**

ani cu prețuri ieftine, liferează cea

mai bună prăvălie în aceasta privință

în întreaga Ungaria

Brauswetter János

orologier în Szeged.

Catalog cu 2000 chipuri, se trimite gratuit.

Notez, că numai aceia vor primi catalogul gratuit, cari îl cer cu provocare la ziarul „Românul” (ad. scriu că au citit anunțul în „Românul”). Corespondențele se fac în limba maghiară, germană și franceză.

Dumitru Martin măstru
tâmplar
Orăștie—Szászváros (casa proprie).

Își recomandă atelierul bine asortat cu materiale foarte uscate. Intreprinde și execută conștient tot felul de lucrări aparținător branșei acesteia, aranjamente interne și lucru pentru edificii, oriunde, și în orice stil.

— Preț convenabil! —

Cor. UN MILION Cor.

cel mai mare câștig din lume!!

Cel mai bun sistem de păstrare împreună cu cele mai extraordinare șanse de câștig pentru sărac și bogat, îl prezintă fără doar și poate obligațiunile de câștig dela

Banca Hipotecară Ungară și Prima Cassă de Păstrare Pestană din Patrie,

căci ambele au cele mai multe trageri anuale, totodată cele mai mari câștiguri din lume și pe lângă toate acestea fiecare lor trebuie să se tragă și să câștige necondiționat. Deci nici un risc, nici o pierdere!...

9 TRAGERI ANUALE!...

CÂȘTIGURILE PRINCIPALE:

Cor. 1,000,000.—, 500,000.—, 400,000.—, 300,000.—, 2 de 200,000.—, 100,000.—, 2 75,000.— și o mulțime de 50,000.—, 40,000.—, 30,000.—, 25,000.—, 10,000.—, etc. etc.

Proximile trageri vor fi în 25 OCTOM. și 27 DEC. a. c.

Pentru a înlesni fiecui cumpărarea acestor obligațiuni de câștig le vindem de prezent ambele în grupă, — adică din fiecare câte o bucată, — pe 38 rate lunare consecutive à 10 cor.

Deja după achitarea ratei prime participă cumpărătorul la proximile trageri, iar achitând ratele următoare regulat, va participa la 9 trageri anuale cu câștiguri de peste 3 jum. mil. cor.

Vindem aceste oblig. de câștig și singuratic și anume cea dela Banca Hipotecară Ungară pe 35 rate lunare à 6 cor., iar cea dela Prima Cassă de Păstrare Pestană din Patrie pe 35 rate lunare à 5 cor.

NB. Aceluia, care ne trimite primele 3 rate de odată, îi cvităm a 4-a rată gratuit!...

Grăbiți cu comanda, căci tragerile viitoare sunt la ușă!

Nu lăsați ocaziunea să treacă!.. Puneți mâna pe noroc!..

Prospecte și explicații trimitem la dorință oricui gratis și franco.

Cu deosebită stimă:

USTREDNA BANCA UG. SPOL., BUDAPEST V., SAS-UT. 24.

Se caută agenți în provincie.

Arme de vânătoare
sistem Novotny,

Revolvere

sistem

Frommer, Browning, Steyr-Pieper.

Floberte și pistoale, gramofone de tot soiul, violine, flaute, tamburine, ghitare, cimbale, cetera, harmonice. Binocluri și ochiune originale franceze, ochiune cu prisme sistemul cel mai nou, aparate de fotografiat, candelabre, mobile de aramă, dulapuri de gheață, căhale, cuptoare, aparate moderne de ras, jamantane de piele veritabilă, non plus ultra în eleganță și durabilitate de toată mărimea, jente de mână, precum și **tot felul de articole de sport** cu prețurile cele mai ieftine și de calitate cea mai excelentă

se pot cumpăra pe rate lunare minimale

în conturent semestral sau anual dela

„GENTRY“

Societate pe acții pentru mărfuri comerciale și articole de sport.

BUDAPESTA VII. Bulevardul Elisabeta No. 48.

Scrieți românește!

Liste de prețuri trimitem gratis și franco oricui despre oricare articol.